

Iskolakönyvtáros

7. évfolyam, 3–4. szám.

24.

2003.

ORSZÁGOS
DOKUMENTUM-ELLÁTÁSI
RENDSZER

Tudja-e?

ha a tanulásához,
kutatásához,
munkájához keresett
dokumentumokat
könyvtárunkban
nem találja meg,
kérésére
az eredeti anyagot
vagy annak másolatát
más könyvtárból
beszerezzük
és rendelkezésére
bocsátjuk

*A könyvtárközi
dokumentumszolgáltatás
módjáról és feltételeiről
a könyvtár munkatársai
részletes tájékoztatást adnak.*

Használja ki
a könyvtári rendszer
előnyeit,
vegye igénybe a
könyvtárközi szolgáltatásokat!

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

- Kedves Olvasóink! ■ KTE vélemény a NAT-2003 tervezetéről
- KTE-vélemény a Közoktatási Fejlesztési Stratégiáról
- Vitaanyag véleményezése a könyvtárhasználat (könyvtári informatika) területén
 - A kölcsönzőpulton innen és túl ■ Igaz mese
 - Internethasználat a középiskolások körében
- A könyvtárhasználati ismeretek mérése ■ Iskolai Könyvtárak 5. Világnapja
 - Olvass velünk! – országos olvasási levelezős verseny
 - Könyvmolyok a Tátrában ■ Könyvismertetések
- Klebelsberg Kunó öröksége avagy Problémacsokor az iskolai könyvtárakról
- Lyukak az „életrajzban” ■ A Pesterzsébeti Iskolai könyvtárak számítógépes hálózati rendszere

Módszertani és tájékoztató folyóirat

általános és középiskolák számára

TARTALOM

E számunk szerzői:

Bakos Klára, a Magyar Könyvtárostánárok Egyesülete elnöke
Budavári Klára, az MKE Gyermekkönyvtáros szekció elnöke
Emmer Gáborné főszerkesztő, szaktanácsadó, Pesterzsébeti Pedagógiai Intézet, Budapest
Goda Marietta könyvtárostánár, Siófok
Horváth Elvira ny. tanító, Veszprém
Némethné Kapus Krisztina gyermekkönyvtáros, Petőfi Sándor Városi Könyvtár, Kiskunfélegyháza
Rimóczi Andrea tanár, Tátra Téri Általános Iskola, Budapest
Regéci Márta gyermekkönyvtáros, Petőfi Sándor Városi Könyvtár, Kiskunfélegyháza
Sáráné Lukátsy Sarolta szaktanácsadó, Szeged
Tóth Viktória könyvtárostánár, Budapest Szent-Györgyi Albert 12 Évfolyamos Iskola
Dr. Tölgyesi József egyetemi docens, Veszprém

Emmer Gáborné: Kedves Olvasóink!	2
KTE-vélemény a NAT 2003 tervezetéről	3
Emmer Gáborné: KTE-vélemény a közoktatási fejlesztési stratégiáról	4
Bakos Klára: Vitaanyag véleményezése a könyvtárhasználat (könyvtári informatika) területén	5
Némethné Kapus Krisztina és Regéci Márta: A kölcsönzőpulton innen és túl	9
Budavári Klára: Igaz mese	11
Goda Marietta: Internethasználat a középiskolások körében	12
Tóth Viktória: A könyvtárhasználati ismeretek mérése	23
Iskolai könyvtárak 5. világnapja	25
Olvass velünk! – országos olvasási levelezős verseny	26
Rimóczi Andrea: Könyvmolyok a Tátrában	33
Horváth Elvira: Bezeczy Gábor: Krúdy Gyula: Szindbád	37
Sáráné Lukátsy Sarolta: Klebelsberg Kunó öröksége avagy problémacsokor az iskolai könyvtárakról	39
Esszék a magyar irodalom és a nemzeti önismeret kötődéseiről	40
Sáráné Lukátsy Sarolta: Lyukak az „életrajzban”	41
Emmer Gáborné: A pesterzsébeti iskolai könyvtárak számítógépes hálózati rendszere	44

Készült az Oktatási Minisztérium támogatásával

Iskolakönyvtáros

Módszertani és tájékoztató folyóirat általános és középiskolák számára

Főszerkesztő: EMMER GÁBORNÉ. **A szerkesztőség munkatársai:** BENCSIK JÓZSEFNÉ, CSISZÁR MIKLÓS, JÁKLI SÁNDOR. **Tervezőszerkesztő:** BORDÁCSNÉ MÓROCZA ÉVA. Szerkesztőség: 8200 Veszprém, Bartók Béla u. 12. Telefon:

88/421-080, 423-244. Fax: 88/421-080. **Felelős kiadó:** VARGA ISTVÁN igazgató. **Kiadja és terjeszti:** NODUS KIADÓ – 8200 Veszprém, Bartók Béla u. 12. Telefon: 88/425-411; 88/423-244; 88/421-080. Megrendelhető: a kiadónál. A lap tanévenként négyszer jelenik meg. Az éves előfizetési díj: 1000 Ft. **Nyomdai előkészítés:** VALCZER JÁNOS. **Nyomdai munkák:** OOK Press, Veszprém. **Felelős vezető:** SZATHMÁRY ATTILA. HU ISSN 1218-0963.

Elérhetőség: oktker@sednet.hu, emmerm@mailbox.hu

A szerkesztő jegyzete

Kedves Olvasóink!

Szomorú szívvel írom – valószínűleg – utolsó lapszámunkhoz a jegyzetet. Többszöri próbálkozásunk ellenére sem sikerült olyan mértékben növelni előfizetőink számát, hogy megfelelő anyagi hátteret biztosítsunk lapunk megjelenéséhez. Vajon miért nem? – kérdezem magamtól is, miközben végiggondolom, milyen stratégiával fogtunk munkához:

Lapunk küldetésnyilatkozat volt:

Kiülteni és tartalommal megtölteni azt az információs- és joghézagot, mely az oktatás/iskola és könyvtár fogalmának metszetében működő iskolai könyvtár világát érinti.

A mi értelmezésünk szerint:

„Az iskolai könyvtár az oktatási-nevelési intézmény tanítási, tanulási médiatára, oktatási helyszíne és kommunikációs centruma. Irányítási, pedagógiai és pénzügyi szempontból a működtető intézmény szerves része. Sajátos eszközrendszerével segíti az iskolát pedagógiai programja megvalósításában, másrészt; mint a könyvtári rendszer tagja a mindenkor érvényes könyvtári jogszabályok, szabványok szerint működik.”

Az iskolának fel kell készítenie a jövő nemzedékét az információra és tudásra alapozott társadalmunkban való helytállásra, az információk önálló megszerzésére, értékelésére, szelektív használatára. A feladat sikeres ellátásához olyan jól működő iskolai könyvtárra van szükség, amely képes arra, hogy a tanulás, ismeretszerzés hatékony munkaformáihoz, eszközt, módszert, megfelelő információs és dokumentális bázist, motiváló tanulási környezetet biztosítson.

A fenti cél eléréséhez jól tájékozott, döntésképes, megújulásra orientált iskolai könyvtárosokra van szükség, akik szakmai közvéleményének formálásában meghatározó szerepet vállalt az Iskolakönyvtáros című lap. A könyvtári és pedagógiai sajtóorgánuk között az egyetlen olyan szakmai módszertani periodika volt, mely e réteg munkáját hivatott segíteni.

Feladatának tekintette a közoktatási és könyvtári jogszabályok megismertetését, fórumot biztosított bevált és követendő gyakorlatok bemutatására, közkinccsé tételére, gondoskodott az iskolai könyvtárosokat érintő információk, hírek közzétételéről, helyet adott szakmai konferenciákról, szakmai tanácskozásokról történő tudósításoknak.

Az iskolai könyvtár, az ismeretforrások rendszeres használatával képessé teszi a tanulókat a különböző típusú könyvtárak használatának elsajátítására, annak az alapelveknek a gyakorlati megvalósítására, hogy egy könyvtár igénybevételén keresztül az egyén eljuthat a könyvtári rendszer teljes

körű használatáig. Ehhez azonban a kor és a szakma követelményeinek megfelelő szolgáltatásokra van szükség.

Olyan színvonalú iskolai könyvtárakra, amelyek alkalmasak arra, hogy korszerű használói kultúrát közvetítsenek, és hitelesen képviseljék azt az alapvetet, mely szerint a korszerűen szolgáltató könyvtár az információs társadalom, az információközvetítés alapintézménye, a könyvtáros pedig az információközvetítés meghatározó szakembere. Az iskolai könyvtárban a szakmai tevékenység sajátos pedagógiai szerepkörrel társul, ezért a közoktatási intézményekben könyvtáros tanári hivatásról beszélünk. A hivatás gyakorlásához visszajelzést, megerősítést adott folyóiratunk cikkeivel, a kollégák írásaival, a bevált gyakorlatok bemutatásával.

Mindennapi munkánkban megnőtt az információ társadalmi szerepe, és felértékelődött az információszerzés képessége. Az egyén érdeke, hogy időben hozzájusson a munkájához, életvitelének alakításához szükséges információkhoz, képes legyen azokat céljának megfelelően feldolgozni és alkalmazni.

Az oktatás tartalmi fejlesztésének megvalósításában alapelveként fogadtuk el az UNESCO iskolai könyvtári manifesztumát:

„Az iskolai könyvtár a tanulást segítő szolgáltatásokat, a könyveket és egyéb forrásokat biztosítja az iskolai közösség minden tagja számára. Együttel lehetővé teszi, hogy kritikus gondolkodóvá, a különböző típusú és formájú információhordozók hatékony használójává váljanak, és hozzáférjenek a szélesebb könyvtári és információs hálózathoz.” Az UNESCO által 1999-ben elfogadott küldetésnyilatkozat meghatározza az iskolai könyvtár kettős alapfeladatát: egyrészt biztosítja tanulói és nevelői jogon az iskola alaptevékenységéhez nélkülözhetetlen forrásokhoz és információkhoz való hozzáférést, másrészt olyan tanulási környezetet biztosít, amely korszerű információhasználati, könyvtárhaználtati tudást, szokásokat generál.

A könyvtáros tanárok számára jelentős kihívást jelent a digitális tananyagfejlesztés, és a Sulinet biztosította lehetőségek kiaknázása. Célunk volt felkészíteni az iskolai könyvtárosokat az oktatási intézményekben a várható informatikai fejlesztések fogadására, segítségére, tartalmi koordinálására, hogy megtalálják méltó helyüket, optimális szerepüket az információs kommunikációs technika (IKT) fejlesztésének folyamatában, a tanulás-tanítás funkciók teljesítésében.

A korszerű iskolarendszerben az iskolai könyvtár forrásközponttá válik. Gyűjteménye széleskörűen tartalmazza azokat az információkat és információhordozókat, amelyeket az intézmény az oktatásban hasznosít befogadva, felhasználva a különböző rögzítési, tárolási és keresőtechnikákat.

A könyvtár használata minden ismeretterületen nélkülözhetetlen, hiszen informatikai szolgáltatásai az iskolai teljességre irányulnak.

Az Európai Unió oktatáspolitikai stratégiájának értelmében hangsúlyos szerepet kívántunk adni az egész pályafutás során tartó, folyamatos, az életet teljessé tevő önképzés („life-long learning”) témakörének, felnőtteket és fiatalokat egyaránt érintő vonatkozásainak.

Ennek érdekében kívántuk:

Elősegíteni az egyes tagországok és társult országok iskolai könyvtári rendszerének megismertetését,

Bátorítani a pedagógusok, könyvtáros tanárok nemzetközi tapasztalatcseréjét, mobilitását.

Terveztük híradásainkkal támogatni az uniós tagországok iskolai könyvtárai közötti széles körű és intenzív együttműködést.

Alkalmassá tenni az iskolai könyvtári információs központokban dolgozó könyvtáros tanárokat, hogy ösztönözzék a független, kreatív, vállalkozó szellemiség megnyilvánulását, a civil társadalom kulturális és környezetvédelmi tevékenységét állományokkal, szolgáltatásaikkal.

Lapunk minőségének fejlesztése szerteágazó tevékenységet jelentett, mind tartalmi, mind formai, mind marketing szempontból.

Új rovatokkal kívántuk bővíteni a folyóiratot, melyben az interneten elérhető információkhoz való hozzáférést, célszerű keresési technikákat, hasznos weboldalakat kívántunk bemutatni.

Tematikus számok megjelentetésével terveztük a sokrétű, ugyanakkor periodikusan ismétlődő feladatokból álló iskolai könyvtárosi munka napi praktikumát.

Nyitottunk a könyvtári rendszer, az oktatási rendszer sajátos világa felé, hogy hidat építsünk a tudományos szakkönyvtárak és a taneszközök szakkönyvtára közé.

Előbbé kívántuk tenni a szerkesztőség, a szerzők és az olvasóink, előfizetőink kapcsolatát. Pályázati lehetőséget kerestünk szerző-olvasó, szerkesztő-olvasó találkozó szervezésére.

Mindezen újítások mellett határozott célunk volt megőrizni lapunk módszertani és tájékoztató szerepét, kialakult hagyományos rovatainkat, megkedvelt, népszerű témáinkat, lapunk arculatát.

Hogy mindezekből mi valósult meg, mi nem, azt olvasóink eldönthetik. Ezen összevont számunkban a 2003. évi újdonságokról, hírekről, eredményekről adunk képet.

Búcsúzom, kedves olvasóink, azzal, hogy lapunk eddigi számai hamarosan megtalálhatók lesznek az interneten.

Köszönöm figyelmüket!

Veszprém, 2003. október 31.

Emmer Gáborné főszerkesztő

KTE-vélemény a NAT 2003 tervezetéről

Az iskolai könyvtár szerves része az iskolának, mivel helyszínül és eszközként szolgál a tanulók informálódási képességének megtanulásához, itt és ezzel sajátíthatják el a diákok tudatosan tervezett oktatási programként az információszerezés és -feldolgozás alapjait, továbbá ezen intézményegység működtetése útján biztosítható az iskolahasználók tájékoztatása.

Ennek példáit, lehetőségeit vettem számba az alábbiakban.

A NAT szerepe a közoktatás tartalmi szabályozásában c. fejezetben kifejti a vitaanyag, hogy „...Az iskolák választhatnak az akkreditált tantervek közül...”

A választáshoz szükséges adatbank, adatbázis elérhetőségének kiemelt szerep juthat a pedagógiai szakmai szolgáltatók könyvtárainak, és az általuk segített iskolai könyvtáraknak.

A tervezet által kiemelt kulcskompetenciák közül a lényegkiemelő, a problémamegoldó, az információkezelő képességek nagymértékben, a kommunikációs, az együttműködési, a döntési kompetenciák jelentős mértékben épülnek, fejlődnek a könyvtárhasználatra nevelés segítségével.

Megnő az igény a hagyományos tantárgyak integrációjára, interdiszciplináris megjelenítésére, melyek alapvető színtere az iskolai könyvtár.

A kiemelt fejlesztési feladatok az iskolai oktatás valamennyi területét áthatják, melyhez szakirodalmi háttérként szolgál az iskolai könyvtár.

A **Hon- és népismeret** modul teret és dokumentumot ad a nemzeti nagyságok megismerésére.

Az **Európai azonosságtudat** műveltségrészen belül az iskolai könyvtár segítségével szerezhetnek ismereteket az Európai Unióról.

Az információtechnológiák segítségével biztosítható, hogy a tanulók megismerjék a **Környezeti nevelés** hazai példáit.

A fenti intézményegység fejlesztési eszköze az **Információs és kommunikációs kultúrát** alkotó két fontos összetevőjének, a megismerési képességnek, az önálló információszerezés és -feldolgozás képességének.

A **Tanulás** közös követelmény több összetevője az iskolai forrásközpont által, útja az adatgyűjtés-témafeldolgozás-forrásfelhasználás-tudásátadás láncolatában biztosítható.

Rendkívül fontos, hogy a tanulás keresztanterv kidolgozásában könyvtáros tanár is közreműködjön, aki a tantárgyi vonatkozásokat eszközül és alapul véve szintetizált tanulási rendszert alkotson, abban konkrét feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket fogalmazzon meg az iskolai oktató-nevelő munkának, és azt kiszolgáló iskolai könyvtárnak.

A **Pályaorientáció** részterületen a rugalmasság, az együttműködési, cselekvési képesség fejlesztése a könyvtári háttérrel nyugvó ismeretközponttal lehetséges és eredményes.

Az egyes műveltségi területeken belül igen változatos képet mutat a könyvtárhasználat megjelenése:

A **Magyar nyelv és irodalom** önálló fejlesztési feladatként kezelte „A tanulási képesség fejlesztését”, mely az információval való munka technikáit ismerteti felhasználva a könyvtárismereti elemeket.

Az „**Élő idegen nyelv**” nem is említi a könyvtári lehetőségeket, még a sajátosan idetartozó szótárhasználat területét sem.

A **Matematika** a „Megismerés”, „Ismerethordozók” eleme kíván kevés könyvtári tájékozottságot.

Az **Ember és társadalom** műveltségterület „Ismeretszerzés, tanulás” fejlesztési feladata szintén sugallja az információtár, az iskolai könyvtár jelenlétének szükségességét.

Az **ember a természetben** műveltségterület feladatai között nehéz észrevenni a könyvtáralapú tanulás-tanítás alapelvét.

A **Földünk és környezetünk „Ismeretszerzés és tanulás”** fejlesztési feladata határozott igény jelöl meg e képesség kifejlesztése területén.

A **Művészetek** műveltségi részterületei közül egyik sem tartalmaz könyvtárhasználatot erősítő említést.

Az **Informatika** Alapelvek című részében nagyon fontos megállapítás olvasható, mely szerint **a könyvtárhasználati kompetencia az informatika valamennyi területén szerzett tudást integrálja, szintetizálja.**

Példaértékű az **Életvitel és gyakorlati ismeretek** területén belül a Dokumentumismeret feladatrész, mely konkrét könyvtárra épülő öt-

leteket ad a tantárgyat tanító kollegáknak.

Az információs társadalomban a közoktatás alapintézménye az iskola, a kultúra alapintézménye a könyvtár. Az iskolai könyvtár tehát egyszerre mindkét területen szolgálja a könyvtárhasználati kultúra fejlesztését.

Biztosítani tudja az információ-technológia gyors fejlődése mel-

lett az időtálló nyomtatott információhordozók hozzáférését, így iskolai forrásközpontként – akár multicenterként – működve a kulcskompetenciák komplex tudássá szintetizálódását is megalapozza.

Összegezve:

Bár a NAT első változatához képest a tanítás-tanulás folyamatában kevesebb szerep jut az iskolai

könyvtárnak, a tudásszintetizáló feladata, szakirodalmi háttérként való jelenléte, a kulcskompetenciák hatékony fejlesztő funkciója csak tudatosan tervezett oktatási programként érvényesül, melyet a Tanulás és az Információs és kommunikációs technológiák keresztanterveiben részletesen ki kell munkálni.

Emmer Gáborné

KTE-vélemény a közoktatási fejlesztési stratégiáról

Sajnálatos módon e dokumentumban egyetlenegyszer fordul elő az iskolai könyvtár, mint az oktatást segítő intézmény említése, pedig számos ponton lehetne kapcsolatot találni az elvárások és e közoktatási szintér között.

Nevezetesen:

A munkaerő-piaci érvényesülést egyre inkább felértékelő kompetenciák (informatikai tudás, idegennyelv-tudás, együttműködési készség, a tanulás tanulása, szociális készségek) fejlesztésével az oktatás eredményességét segítené elő.

A nevelési-oktatási intézményhálózatot kiegészítő, támogató szakszolgálati és speciális feladatok ellátó intézményhálózatról szerzett információszolgáltatással az egyenlőtlenségek megszüntetésében vállalhatna szerepet.

Az oktatás minősége és értékelése terén az egyenlőtlen forráselosztás és az érdekeltségi hiány kiküszöbölése során figyelmet

kell fordítani az iskolai könyvtár sajátos minőségére, mivel az iskolai minőségfejlesztési rendszer részeként tartalmaz speciális könyvtári elemeket (költséghatékonyság, teljesítménymérés).

Az IKT iskolai alkalmazása feladatkörben az iskolai könyvtárakban elhelyezett informatikai eszközök, a számítógéppel segített tanuláshoz szükséges taneszközök és továbbképzési programok kínálatának hozzáférése biztosítva lenne.

A taneszközökkel való ellátottság javítását szolgálná centralizált elhelyezésük és szabad hozzáférésük az iskolai könyvtárban.

Fontos, hogy a közoktatási intézményirányítási gyakorlatban kellő figyelmet kapjon a pedagógiai hozzáadott értéket növelő pedagógiai szakkönyvtár.

Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges tanulási technikák megismerése, az eszköz jellegetű könyvtárhasználati tudás megszerzése elengedhetetlen, és

határozottan könyvtári háttérrel igényel.

A fenti célokhoz rendelt eszközök közül „A fejlesztés tudásháttérét gazdagító, az információhoz való hozzáférést biztosító informatikai rendszer” egyik eleme az iskolai könyvtár legyen. Ennek ellenére a részletesen leírt 23 célprogramban sem a *Tanulás*, sem az *IKT-alkalmazás*, sem az *Eszköz- és felszerelési jegyzék*, sem *A közoktatási információs és statisztikai rendszer fejlesztése* nem tartalmaz utalást az iskolai könyvtárra.

Összegezve:

A közoktatási rendszer szerves részeként kell kezelni az iskolai könyvtárak hálózatát, megfelelő feladatokkal erősítve pozícióját. Rajtuk keresztül a teljes könyvtári és kulturális rendszer a nevelés-oktatás szolgálatába állítható.

Emmer Gáborné

Vitaanyag véleményezése a könyvtárhasználat (könyvtári informatika) területén

(2003. szeptember)

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete nevében köszönettel vettük a NAT 1995 átdolgozott változatát. Mivel a könyvtárhasználatra nevelés esetében nemcsak egyetlen műveltségterület keretében meghatározható követelményről, hanem az egész tantervi koncepciót átfogó tantárgyközi oktatási-nevelési elvről van szó, a teljes tervezet elemzése alapján fogalmazzuk meg a szakterületünkkel kapcsolatos észrevételeinket...

Általános észrevételeink

Lényeges tantervfejlesztési eredménynek tartjuk, hogy a NAT 2003 a NAT 95 szellemiségét továbbépítve főképpen a tanulók képességeire, kulcskompetenciáira, illetve ezek fejlesztését szolgáló tanulói tevékenységekre helyezte a fő hangsúlyokat. Az már vita kérdése lehet, hogy a képességalkotáshoz szükséges speciális műveltségterületi ismereteket érdemes-e ilyen mértékben mellőzni. Szimpatikus megoldásnak tartottuk például a *Földünk környezetünk és az Ember és társadalom* műveltségterület megoldásait, ahol mértéktartóan a legfontosabb tartalmi kulcsele-

mek kiemelésével, illetve megjelenítésével utaltak a fejlesztőtevékenységek sajátos tartalmi összefüggéseire.

A műveltségterületi programok áttanulmányozása alapján **szembeötlő volt a kidolgozottság mértékének, terjedelmi megoldásainak különbözősége**, az adott műveltségterületek követelményrendszerének eltérő struktúrában és mélységben való bemutatása. **Eltérően kezelték a tantervkészítő teamek a rész-műveltség-területek integrációs lehetőségeinek érvényre juttatását**, holott alapvető koncepcionális kérdés volt a műveltségterületek elemeinek közelítése, összefüggéseinek bemutatása. (Két szélső példaként említhetjük az integrációt meg-

valósító Ember és természetet és az egymástól független elemekből álló Művészeteket.) **Nem sikerült tovább minden műveltségterületen belül következetesen érvényre juttatni a kiemelt fejlesztési feladatokat**, pedig főként ezek hordozzák azokat a koncepcionális pedagógiai alapelveket, amelyek egységesíthetik a tantervi programot, természetesen az egyes műveltségterületek sajátos arculatának megőrzése mellett.

Talán érdemes lenne a kiemelt fejlesztési feladatokat – akár háttéranyag formájában is – egy kissé részletesebben, árnyaltabban kifejteni ahhoz, hogy a tantervkészítők az általános alapelveket saját területük jellegének, illetve a kiemelt fel-

adatok tényleges helyi funkcióinak megfelelően tudják alkalmazni. Ha ugyanis ez a követelmény nem érvényesül, a programkészítőknek sem lesz elegendő támpontjuk, és emiatt féltő, hogy nem juthatnak kellőképpen érvényre a tantervi koncepció alapvető elvei.

A NAT 2003 könyvtárhasználati programjáról

A tantervi program tényleges funkciót szán az iskolai könyvtárnak, mint az iskola tanulási és információs központját jeleníti meg. A NAT 95 elvi koncepcióját követve és azt továbbfejlesztve a korábbinál lényegesen magasabb színvonalon és **pedagógiai megalapozottsággal fogalmazódott meg a könyvtár eszközszerének a tanulási folyamatok korszerűsítésében játszott szerepe, a könyvtár használatára épülő tudásszerzés minden műveltségterületre kiterjedő elvi követelménye.** A koncepciójából adódóan pontosan azok a kulcskompetenciák kaptak kiemelt hangsúlyokat, amelyeket, a tanulási, ismeretszerzési folyamatok paradigma-váltásával, a forrásokra, a könyvtár tájékoztató eszközeire építő tanulói tevékenységek általánosabb alkalmazásával lehet kifejleszteni.

Teljességgel egyetértünk tehát a **Tanulás** című kiemelt fejlesztési feladatban az iskolai könyvtár funkcionális megjelenítésével, azokkal a főbb tudáselemekkel, amelyeknek elsajá-

títtatása minden műveltségterület elodázhatatlan feladata. Hiányérzetet kelthet azonban, hogy az **Információs és kommunikációs kultúra** című közös követelmény – úgy szólván – **említésre sem méltatta a könyvtár ez irányú feladatait,** fejlesztési lehetőségeit, holott a könyvtárban összegeződnek könnyen előhívható rendszerezettségben mindazok az információs források, amelyek a hagyományos papíralapú, audiovizuális és legújabb elektronikus médiumok megismerésére, célorientált, szelektív és alkotó jellegű felhasználására, az értő olvasási képesség fejlesztésére, az önálló ismeretszerzésre lehetőséget adnak. Egyúttal mint az iskola fizikai és eszmei értelemben is legnyitottabb helye, kommunikációs centruma a kapcsolatteremtésre, a vélemények ütköztetésére, a demokratikus állampolgári létformára is felkészítő terep.

Kérdés, hogy a kiemelt fejlesztési alapelvek megfelelő kifejtést kapnak-e a különböző műveltségterületek követelményrendszerében. A tantárgyköziség érvényre juttatásához ugyanis arra van szükség, hogy az egyes műveltségterületek arculatuknak megfelelően tudják a közös követelményeket lebontani, integrálni, ne csak az elvont elvek formájában, hanem sajátos fejlesztési követelményeiket és tartalmi meghatározottságukat követve.

Ilyen vonatkozásban – sajnos – **műveltségterületek igen eltérő képet mutatnak.**

Előre kell bocsátanunk, hogy a könyvtárhasználat és az általa definiálható tudástartalmak, fejlesztési követelmények messze túl mutatnak a szűkebben vett használói felkészültségen. A NAT 95 – a könyvtári informatika akkori fejlettségi szintjén – az INFORMATIKA részterületeként határozta meg a könyvtár használatával kapcsolatba hozható tudáselemek (műveletek + ismeretek) körét. Ez az életkori szakaszonként és a szakterület által meghatározott, jól strukturált követelményrendszer mind a szakos könyvtáros tanár, mind pedig az elsajátított használói tudás alkalmazására hivatott szakos pedagógusok számára kellő eligazodást nyújthatott.

Ahhoz tehát, hogy a könyvtárhasználat tantárgyközisége érvényre juthasson, szükség van arra, hogy a tantervi struktúra valamely pontján részletes, az életkori szakaszoknak megfelelő kifejtést kaphassanak a kiemelt fejlesztési feladatokban jelzett célok, általában megfogalmazott elvek. Tudvalevő, hogy minden közös követelmény háttérben megtaláljuk azt a műveltségterületi tudástartalmat, amely az elvi megvalósításhoz alapjául szolgál. Ilyen a hon- és népismeret (Ember és társadalom, Magyar nyelv és irodalom, Művészetek), Testi és lelki egészség (Ember a természetben, Testnevelés és sport), Környezeti nevelés (Ember a természetben, Életvitel és gyakorlati ismeretek), Információs és kommunikációs kultúra. Ezekre a tartópillérekre támaszkodva kell a többi művelt-

ségterületeknek is érvényre juttatni a közös követelményeket, beépíteni saját rendszerükbe a nevelési feladatot.

A könyvtárhasználat, illetve könyvtári informatika esetében is hasonlóan kell gondolkoznunk, hozzátéve, hogy a könyvtárhasználat nem önállósult tantárgyközi nevelési feladat, hanem a Tanulás részelemeként kapott kiemelt hangsúlyokat. Másrészt annyira általános pedagógiai szolgáltatás, hogy felhasználási kultúrájának alkalmazására a kiemelt fejlesztési feladatok mindegyike fokozottan rá van utalva. Gondoljunk csak arra, hogy szinte minden kiemelt fejlesztési feladat érvényre juttatásához a műveltségterületeknek sokféle és naprakész információs forrásokra van szüksége, amelyek leginkább a könyvtárban érhetők el.

A könyvtári informatika területén tehát két kérdést kell tisztáznunk:

Megfelelő formában tartalmazza a NAT 2003 a könyvtárhasználati tudás kellően informatív és strukturált kifejtését?

A különböző műveltségterületek kellő funkciót szántak-e a könyvtári eszközöknek fejlesztési feladataik megfogalmazása során?

A két megközelítés egymástól elválaszthatatlan.

Megfelelő formában tartalmazza a NAT 2003 a könyvtárhasználati tudás kellően informatív és strukturált kifejtését?

A korábbi strukturális megoldás ebben a tantervi változatban megváltozott. A NAT 95-ben az Informatikában 50%-os részarányban megtalálható könyvtárhasználat a jelen esetben a hat felkészítési terület egyike lett és elnevezésében is megváltozott. A könyvtári informatika elnevezés is jelzi a megváltozott koncepciót. A könyvtárhasználatnak azok a tudásterületei épültek be, amelyek az elektronizált informatikai eszközök használatát igénylik: a könyvtári informatika ebben a konstellációban az *információ, illetve a forráskeresés* intézményi (könyvtártípusok, a könyvtári rendszer), tájékoztató eszközeivel, jellemző dokumentumtípusaival, adatbázisaival foglalkozik.

A források feldolgozási műveleteinek (l. szellemi munka technikája), ill. a szerzett tudás átadásának technikájának fejlesztési kérdéseivel a **Magyar nyelv és irodalom A tanulási képesség fejlesztése** címszó alatt foglalkozik. A két terület együttesen lefedi a könyvtárhasználatban korábban megjelent tudástartalmakat. Megfelelő címszavak és utalásrendszer nélkül a tanterv alkalmazói számára értelmezhetetlen ilyen formában a könyvtárhasználat tudástartalma.

A szakterület – jogosan – a jelenlegi formában hiányosnak érezheti a közös követelményekben megfogalmazott elvi célkitűzések megvalósításához a szakterület képviselését.

EZÉRT JAVASOLJUK A KÖVETKEZŐKET

A Magyar nyelv és irodalom A tanulási képesség fejlesztése címszava egészülhessen ki a forrásalapú, könyvtárra alapozott tanulás megjegyzéssel és röviden utaljon az Informatikában található könyvtári informatikával való szoros kapcsolatra, hiszen az utóbbi az információkeresés technikájával, az előbbi pedig a megtalált források, információk feldolgozásával foglalkoznak. A kettő egymásra utaltsága jelenleg egyáltalán nem nyilvánvaló, és ez – sajnos – látható a műveltségterületek kapcsolódó fejlesztési feladatainak hiányos megfogalmazásain.

Az **Informatika** műveltségterületén belül pedig **a könyvtári informatika** kifejtése – avatott szakember számára ugyan értelmezhető – de a potenciális alkalmazók széles köre számára túlzott tömörsége miatt követhetetlen. Nem a követelmények szakmaiságával van problémánk; a könyvtárak jelenlegi, sőt perspektivikus fejlettségi szintjén korszerű – más könyvtárakban is helytálló – elvárásokat fogalmaztak meg a tantervek készítői. A szélesebb szakma, ill. nem könyvtári szakember számára azonban – a többi műveltségterülethez hasonlóan – érdemes lenne megláttatni a tömören meghatározott követelményekben rejlő természetes információkeresési tevékenységeket. E nélkül nemigen lehet elvárni más műveltségterülettől az alkalmazási helyzetek felis-

merését és korrekt megfogalmazását.

A NAT 2003 szélesebb szakmai vitáján önálló témaként is szükségesnek tartjuk a könyvtár-pedagógiai program megvitatását, illetőleg a fenti két műveltségterület vitájában való részvétel biztosítását. A könyvtárhasználat erős tanulásmetodikai és információhasználati, kommunikációfejlesztési meghatározottsága, illetve szerepvállalása miatt ezt követően is elengedhetetlennek tartjuk, hogy a programok kidolgozói vegyék igénybe a könyvtár-pedagógiai terület szakértőinek közreműködését.

A különböző műveltségterületek kellő funkciót szántak-e a könyvtári eszközöknek fejlesztési feladataik megfogalmazása során?

A könyvtárhasználat alapjainak elsajátítása a két említett műveltségterület keretében nagyjából a pedagógiai gyakorlat által visszaigazolt követelmény. A könyvtárhasználati tudáshoz azonban nem elegendő. Készséggé válásához, a tanulási folyamatokba való természetes beépüléséhez, funkcióhoz jutásához minden műveltségterületnek, részműveltségi területnek hozzá kell járulnia. Nemcsak a tanultak rendszeres gyakoroltatásáról, hanem a szakterületek jellegének és információs szükségleteinek megfelelő kiegészítéséről is.

Ehhez azonban szükség van arra, hogy a Tanulás keretében megfogalmazott követelmény minden műveltségterületen belül is helyet kapjon. Már a NAT

95-ben is sok-sok egyeztetés eredményeképpen jutott funkcióhoz a könyvtári eszközrendszer. Bizonyos műveltségterületek azonban akkor és most is kevésbé tulajdonítottak jelentőséget a tudásszerzés forráskereséssel és -feldolgozással megoldható munkaformáinak. Egyáltalán vagy alig vették figyelembe a könyvtár lehetőségeit a Testnevelés és sport, az énekzene kivételével a Művészetek, az Idegen nyelv és a Matematika. Az utóbbi különösen érthetetlen, hiszen a NAT 95 – figyelembe véve az élenjáró módszertani gyakorlatot – számos esetben megtalálta az önálló könyvtári gyűjtőmunka, forrásokkal végzett játékos problémamegoldás lehetőségeit a tananyag feldolgozása során.

Különösen jól értelmezték a kiemelt fejlesztési feladatot az Ember és társadalom, az Életvitel és gyakorlati ismeretek készítői. Ezeken a műveltségterületekben az információszerzés, tanulási technikák korszerűsítési folyamatában kapott szerepet a könyvtári információkeresés, forrásfeldolgozás, az ismeretterület sajátos dokumentumigényeinek és tudásszerzési technikáinak figyelembevételével.

A Földünk, környezetünk kivételével jellemző a műveltségterületek könyvtárhasználati követelményeire, hogy leginkább a különböző típusú dokumentumok feldolgozására terjed ki a könyvtárban (könyvtári gyűjteménnyel) végezhető tevékenység, kevésbé vagy egyáltalán nem kap szerepet a forráskeresés, a szelektív, értékelő in-

formációhasználat (Ember és természet például). Általában a könyvtár tájékoztató apparátusa, korszerű informatikai eszközei nem jutnak funkcióhoz és kevésbé kapnak szerepet az ismeretszerzésben a folyóiratok, újságok.

Problematikusnak tartjuk továbbá, hogy a tantervekből kirajzolódó könyvtárkép még mindig a hagyományos zárt rendszerű, kizárólag papíralapú gyűjteményt jelenti és a könyvtártól függetlenül említik az újszerű elektronikus eszközök, hálózati dokumentumok használatát. Érdeemes lenne végre tisztázni, hogy a könyvtárban a legkülönbözőbb információközvetítő technikák megtalálhatók, használhatók és valamennyi ismeretterületen összehangoltan alkalmazhatók az individuális és kooperatív tanulásban.

EZÉRT JAVASOLJUK A KÖVETKEZŐKET

Érdeemes lenne a könyvtárhasználati követelményeket egyeztetni a műveltségterületek munkacsoportjaival.

Tisztázni kellene a tantervekben megjelenő korszerű könyvtári modell szolgáltatási és pedagógiai lehetőségeit.

Érdeemes lenne a könyvtári szerepkört árnyaltan megfogalmazó műveltségterületek tapasztalatait közkinccsé tenni, a többiek számára mintául tekinteni.

Bakos Klára
a Magyar Könyvtárosok Egyesülete
elnöke

A kölcsönzőpulton innen és túl

avagy a drámajáték, mint a gyermekekkel való törődés egy alternatív módja a gyermekkönyvtárban

A drámajáték a gyermek- és iskolai könyvtárosok számára nem új keletű módszer, legfeljebb nem tudtuk, hogy amit csinálunk, az drámapedagógia. Gondoljunk csak a könyvtárban megtartott rendhagyó tanítási órák sokaságára. Ezek mindegyikében valamilyen formában ott lappang a drámajáték. A helyszín miatt *kötetlenebb a légkör*, mint egy hagyományos tanórán.

A gyermek- és iskolai könyvtárosok MISSZIÓJA:

Legfontosabb feladatunk az, hogy a hozzánk betérő gyermeknek átadjuk a tudást, amelynek révén megszerezhetik a könyvek birodalma által nyújtott csupa nagybetűs CSODÁT.

Élményszerűvé kell tenni a „kis olvasók” első találkozását a könyvekkel, a könyvtárral.

Ezt hiszem és vallom.

Hogyan lehet a gyermekekben kialakítani a könyvtárhasználat biztos készségét, jártasságát?

– *Motiválttá kell tenni őket ezen képességek megszerzésére!*

– *Kulcsszó: a MEGSZERET-TETÉS!*

Tapasztalataink szerint ezt leg-hatékonyabban játékos formában érhetjük el, hiszen a gyermekek a játékkal tanulnak a legtöbbet. Mindezt élvezettel, örömmel teszik.

– *Mutassuk be nekik játékosan a könyvtárat!*

A valóság és a képzelet határára egyensúlyozva játékosan

csempésszük be a gyerekek tudatába az információkat.

Régóta foglalkoztatott már bennünket a gondolat, hogy lehetne még érdekesebb, gyermekek-felnőttet aktív résztvevővé alakító könyvtári órát, könyvtár-bemutató foglalkozást tartani.

Pedagógus ismerőseinktől hallottunk a drámapedagógiáról, szerencsét próbáltunk.

Kolléganőmmel együtt elvégeztük a Kecskeméti Ifjúsági Otthon 120 órás akkreditált, drámajáték-vezető tanfolyamát. Ezen alkalmakkor érzékeltük: ahhoz, hogy ezt alkalmazni tudjuk, először saját magunkon kellett megtapasztalnunk az együtt játszás, a közösen cselekvés örömet.

2002 áprilisában egy **gyermekkönyvtáros-konferencián** megszakítva a szakmai napok „ücsükelős” hagyományát, egy **drámafoglalkozáson** vettünk részt, a csoport egyik fele nézőként, míg a másik fele aktív résztvevőként szerepelt a foglalkozáson. Úgy gondolom, aki nem vett részt, már a felénél

megbánta, hogy kimaradt, mert a hangulat ragályosan jó volt. **Önfeledten játszottunk mi – felnőttek –, rábízva magunkat a társainkra és játékvezetőnkre. Valami kialakult közöttünk, többé már nem voltunk idegenek egymás számára.**

Mi a drámapedagógiai módszer lényege?

Kaposi László drámapedagógus szavait idézve:

„Drámát játszanak... Jelen esetben nem az irodalom harmadik műneméhez tartozó alkotásról van szó, hanem csoportos játéktevékenységről, amelynek során a résztvevők szereplőként kalandoznak az általuk felépített képzeletbeli világban.

(Ezzel együtt a dráma a játék vezetője számára „cselekvő emberek utánzásán” keresztül történő nevelést-oktatást jelent.)

Adjuk meg a résztvevőknek a gyermeki „mintha”-játékhoz hasonló játékélményt, s közben a drámaíró, a rendező, és a színész eszköztárát használva próbáljuk

meg a játékot nevelési céljaink elérésére alkalmassá tenni. A gyermekek dramatikus játékát a tanár (esetünkben a könyvtáros) szerepe lépésével belülről irányíthatja, terelheti az általa fontosnak tartott tanulási területek felé, miközben a gyermekek számára megmarad a játék elsődleges öröme...”

Minden drámafoglalkozás egy általunk kitalált kerettörténetben, egy központi **fókuszkérdés** körül játszódik. A kerettörténet jelentősége az, hogy összefogja, mederben tartja az eseményeket. Fontos, hogy a fókuszkérdés semmiképp sem eldöntendő kérdés legyen, ne lehessen rá konkrét igennel vagy nemmel válaszolni. Egy ilyen fókuszkérdésünk volt pl. a Buda visszafoglalása c. foglalkozásunk kapcsán az, hogy:

Miért nem adták fel a törökök a várat, holott tudták, hogy küzdelmük reménytelen, hiszen a magyar sereg többszörös túlerővel rendelkezik?

(Megdöböntő volt a kis emberpalántáknak a fejlett erkölcsi-etikai érzéke.)

Természetesen mindig kell lennie valami megoldásra váró feladatnak, feszültségnek (lapangó titoknak!) is, amely elkötelezetté teszi a gyerekeket a probléma megoldásában.

Mindez mire jó?

– a történeteket, tudásanyagokat „gyerekaráttá” teszi, azaz közelebb hozza a gyerekek gondolat- és érzélemvilágától távolabb álló dolgokat, jelenségeket.

(Kifejezetten ajánlom kötelező olvasmányok feldolgozásához!)

– A drámát a résztvevők maguknak játsszák, közönség nélkül

– A hangsúly a belső lelki történéseken van! („kimondatlan-kimondott” igazságok)

– A gyerek mint partner vesz részt a foglalkozásokon

– A „mintha”-szituációban a különböző élethelyzetek a **valóság kockázata nélkül** lejátszhatók, így a résztvevők a kerettörténet által is teljes biztonságban érezhetik magukat

– Kimondatlan szabályok alapján példaértékű viselkedésmódot szolgáltat (pl. a főhős segitőkész magatartása)

– **Ön- és társfejlesztő jelleggel** bír mind a drámajáték-vezető, mind a játékosok számára

– A gyerekek nyitottá, kreatívá, toleránsabbakká, empatikusabbá válnak

– Érezhető közösségformáló szerepe, a gyermekeket egységes összetartó csoporttá kovácsolja

– Fejlesztő reformpedagógiai irányzat, rokonságot mutat a viselkedésterápiával, a pszichodrá mával

– Ezáltal alkalmas lelki sérült vagy nehezen kezelhető gyermekek gondozására

– A kerettörténetek **oldják a versenyek, megmérettetések feszültségét**

– Dramatikus népi játékok alkalmazásával **hagyományőrző jelleggel bír**

– Az játszik, aki akar! A drámajáték-vezető nem értékel, szeret, segít!

Képzések, konklúzió

A drámapedagógiát nem lehet csak könyvből megtanulni. Ahogy az egyik tanárom mond-

ta: „csak ellesni lehet”. Honnan? A drámapedagógia elsajátítására **120 órás tanfolyamok** is kínálóknak. Például Kecskeméten az Ifjúsági Otthon, Budapesten a Marczibányi Téri Művelődési Ház szervez ilyen kurzusokat. **Főiskolai képzésekről a www.dramapedagogia.lap.hu** internetes oldalról tájékozódhatnak. A téma szakirodalma is igényes és széles körű.

A mai versenyközpontú világban hiányzó gondolat kap fontos szerepet a drámajátékban: itt nem teljesítményre megy a dolog, hanem valaminek a megélésére. Mindez bizalommal teli légkörben történik: hatására képesek leszünk megnyílni, s így egészen másfajta kapcsolat alakul ki a résztvevők között. Saját tapasztalatomból állíthatom, hogy a drámafoglalkozást vezető egészen másfajta élményben részesül, mintha csak leadná begyakorolt szövegét a könyvtári rendről és a többi.

Sokszor azon kapom magam, jó játszani. És ha én szeretek játszani, tetszik amit csinállok, egészen másképp viszonyulok majd a gyerekekhez, ők hozzám – következképp a könyvtárhoz, talán még az olvasáshoz is. Itt találkozik a drámapedagógia a könyvtárral, és az olvasóvá neveléssel.

Tapasztalatom szerint a könyvtárosok félénkek, talán sokakban felmerülhet a kérdés:

Képes lennék én erre? Tudnék én drámajáték-vezetőként közreműködni egy ilyen játékban?

A válaszom: határozott igen. Az ország sok gyermekkönyvtárban már sikerrel alkalmazták ezt a módszert. Mindenki képes erre, aki kitárja a szívét a gyermekek felé, lehajol hozzájuk, nem pedig azt várja, hogy a kis „emberpalánta” „gebeszkedjen”, kapaszkodjon fel hozzá.

Az egyik drámatanárom mondta, hogy a drámajáték nem mindenható.

Egyet kell értenem vele, de hiszem és tudom, hogy hivatásunkban ezt a módszert hatékonyan fel tudjuk használni. Önkéntelenül is Halász Judit dalának refrénje jut eszembe:

„Játsszunk most együtt, amíg csak lehet,

Remélem nem felejtess sokáig el, ha egyszer elmegyek...”

**Némethné Kapus Krisztina
és Regéci Márta**
gyermekkönyvtárosok
Petőfi Sándor Városi Könyvtár
Kiskunfélegyháza

Búcsúzóul:

**Példa kerettörténetre: Igaz mese
– könyvtárbemutató foglalkozás
1–2. osztályosoknak**

Igaz mese

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy Meseország. Valamikor régen, amikor a nap még fényesebben sütött, Meseország lakói körülöttünk éltek. Barátságban voltak felnőttekkel, gyerekekkel. Sokszor mondtak el történeteket népükről, melyeket az emberek szívesen hallgattak.

Ám ahogy az gyakorta lenni szokott az életben, bánat szomorította el Meseország lakóit. A tündérek, manók, törpék és társaik régóta harcot vívtak egy gonosszal, akit úgy hívtak: Feledés király. Feledés nem szerette Meseország lakóit, és azt különösen utálta, amikor a mesékben a jó győzött. Látni sem akarta a mesék népét! A sok csata végén Meseország lakói hátrálni kényszerültek, mert akit elvitt Feledés király, egy egetverő csendülés után eltűnt, és bizony elfelejtették az emberek. Még az a szerencse, hogy Hókusz-Pókusz, a nagy varázsló elbűjtatta népét Feledés király elől. Gondosan előkészített egy varázslatot, majd kimondta: ABRAKADAB-

RA! Hókusz-Pókusz! Csiribá! Pitty! Putty! És láss csodát! Meseország minden lakója beleköltözött a könyvekbe. Feledés bottal üthette a Mesék népének nyomát. Az emberek pedig, mert szerették kis barátaikat, összegyűjtötték a könyveket sok helyen, a világon. És mivel e helyeken a könyveket tárolták, el is nevezték azokat könyvtáraknak. Ha az emberek találkozni akartak a könyvekben lakó barátaikkal, elmentek a könyvtárakba. Ha hosszú volt a könyv, vigyázva hazavitték, és otthon elolvasták. Így őrizték meg a régi barátságot. Eddig az igaz mese! Hisz (tudjátok), tudják: könyvtárak ma is vannak!

VÁNDORBAGOLY-DÍJ

A magyar könyvtárosok egyesülete gyermekkönyvtáros szekciójának kezdeményezéséből Vándorbagoly-díj alapítatik. Ha valamely könyvtár egy másik könyvtár tevékenységét felettébb magasra tartja,

eme elismerést tovább adományozhatja. Ezen alkalmakkor az adományozott fél köteles eme okiratot intézményi pecsétjével és a munkatársak aláírásával ellátni, valamint a mellékelt baglyot a legjobb ellátásban részesíteni, dédelgetni, szeretgetni, és elsősorban a gyermekek rendelkezésére bocsátani.

Kelt: Nagykanizsán, a magyar könyvtárosok 35. vándorgyűlésének alkalmából, Az Úr 2003. évében, Kisasszony havának 15. napján.

Budavári Klára
szekcióelnök

Internethasználat a középiskolások körében

Bárcire bíznák ezt a témát, önálló, rá jellemző formát találna, ebben van az igazi varázsa az internet értelmes és hasznos használatához vezető útnak.

Mindenkinek van elképzelése, hogyan segíthet az iskolai könyvtáros a diákoknak kollégáinak az internet használatában. Gondoljuk végig, mi mindennek kell teljesülnie ahhoz, hogy nyugodt szívvel mondhassuk, lehetőségeinkhez mérten mindent megtettünk minőségileg, valóban a legtöbbet adhasuk.

Ebben a gondolatsorban feladataink közül csak azokat emelem ki, amellyel konkrétan az internethez kapcsolódnak. Minden említett cikk vagy weblap kapcsán jelölöm, milyen cím alatt található meg. A teljesség igénye nélkül szedtem össze a címeket, ezért előre is elnézést kérek azoktól, akik bár sokat dolgoztak ezen a területen, most példaként nem kerültek sorra.

A nagykanizsai előadás a www.freeweb.hu/mkgpsz/nagykanizsa címen olvasható bemutató formátumban is a neten.

1. ELŐZMÉNYEK

Kezdjük azzal, ismerünk-e olyan iskolát, ahol a könyvtár mind felszereltségben, mind felkészültségben, mind gondolatiságban segít nekünk szinte etalonként, mit kellene elérnünk? Szándékosan nem említek konkrét iskolákat, mert ez is egy feladat lehet megtalálni a jó segítséget?!

Az egyik ilyen iskolai könyvtár egy gyöngyösi gimnázium könyvtára, ahol 1997-ben jártak az iskolai

könyvtárosok továbbképzésen és már akkor igen jól felszerelt és jól képzett emberekkel ellátott kollégák által megfelelően támogatott könyvtár volt.

Emlékezzünk vissza *Czinder Péter* igazgató szavaira:

„*Nem hagyományos, megszokott iskolai könyvtárat, sokkal inkább egyfajta komplex oktatási-önképzési informatikai központot fogunk kialakítani*, megfelelően annak a szükségletnek, hogy a könyvtár az információkhoz való hozzáférés közvetítőcsatornája legyen. Bárhol és bármilyen adathordozón is található ezek az információk. *Elsősorban az információgyűjtés az, ami a számítógépes lehetőségek meghaladják a korábbiakat, hiszen az internetes keresőszoftverek segítségével pillanatok alatt elérhető rengeteg olyan anyag, aminek a megkeresése egyébként hosszas kutatómunkát igényelne. Egyre gyakoribb, hogy a szaktanárok szólítják fel a gyerekeket arra, hogy keressenek valamit az interneten. Nem vagyok ugyanakkor meggyőződve arról, hogy akkor járunk el helyesen, ha kivesszük a gyerekek kezéből a könyvet, és helyette interneteztetjük őket.* Valahol az egyensúlyt meg kell keresni, és meg kell találni. A gimnáziumnak az a stratégiája, hogy az értelmes számítógép-használatra, a számítógépes írástudásnak az elsajátítására próbáljuk meg a gyerekeket rávenni, és számukra olyan tanulási környezetet kialakítani, ahol ezt a dolgot értelmesen művelhetik.”

<http://sulinet.hu/tart/ncikk/ia/0/2604/berzekvt.html>

Fontos alapokat jelentett számunkra, mert utat mutatott a könyvtár, mit és hogyan tegyünk,

mind tárgyi, mind személyi, mind szellemi elképzelésben.

Különleges figyelmet érdemel a 2003 márciusában lezajlott „konferencia és előadás-sorozat”, amely a *kapcsolat szerepe a különböző könyvtárak között* fontosságát és az együtt mindig könnyebb szerepét mutatta meg!

Internetfiesta a könyvtárakban

Könyvtárak az internet és a digitális kultúra terjesztéséért

<http://www.conferences.hu/fiesta2003>

Májusban Nagykanizsán az internethasználók képzésével foglalkozó tanácskozás számunkra fontos elképzelése, véleménye:

...átalakulhat a könyvtárakról alkotott szemlélet: megmutatkozhat a könyvtár, mint a tömeges internet- és információ-hozzáférés biztos háttere, a távtanulás, távoktatás helyszíne...

2003 júliusában a helyismereti könyvtárosok tanácskozásán *Csepeli György* szociológus, szociálpszichológus, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium politikai államtitkára hangsúlyozta, hogy *az információs korszak a könyvtárosok nélkül nem működik*, hiszen ők azok, akiknek fel kell készíteniük a nemzedékeket e változásra.

Ide kívánczik egy orosházi iskolai könyvtár is a neten való megjelenése kapcsán.

<http://www.tancsics-ohaza.sulinet.hu/konyvtar/index.htm>

Látszik, hogy az iskola vezetése, tanári kara fontosnak tartja a könyvtárat és a szerepét a tanulók

pontos információkkal való ellátásában.

Bondor Erika több tanulmánya foglalkozik az iskolai könyvtárak webes megjelenítésével, ezekről még később írok. A PR-ról szóló részek azért fontosak, mert jelzik az egyik legfontosabb alapvető kérdést a környezet, a kollégák, az iskolavezetés, a diákság milyen elvárásokkal él az iskolai könyvtár irányában, hol a helye a könyvtárnak az iskola életében.

Benkő Ilona – a Könyvtárhasználatlan című folyóiratban megjelent – cikkei is fontos irány adnak számunkra.

Fordulat a magyarországi internetezésben, részlet egy cikkből: „Kovács Kálmán, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium vezetője az információs társadalom kialakulásában történt változásokat fordulatként értékelte – ezt elsősorban az internetezők számának jelentős növekedésének tulajdonította (<http://www.ihm.hu>). Kovács Kálmán szerint 2002 márciusához és áprilisához képest hazánkban 41 százalékkal nőtt az internet-előfizetők száma. Ezzel szerintre végre megkezdődött az ország fölzárkózása ezen a területen. A miniszter egyben jóslásokba is bocsátkozott a kedvező ütem fennmaradásának figyelembevételével. Úgy vélekedett, hogy ha tartható marad a 40 százalékos bővülési ütem, akkor 2006-ra elérhetővé válik hazánk számára az Európai Unió mai átlagos internetpenetrációja. Az EU jelenlegi 32 százalékos arányával szemben a hazai lakosság mindössze 8 százaléka internetezik kisebb-nagyobb rendszerességgel. A bejelentésre egyébként a keszthelyi eMagyarország-táborban került sor. A programot a szaktárca azzal a céllal hozta létre a középiskolások számára, hogy „a fiatalok az EU-ban is felkészültek legyenek, ott-

honosan mozogjanak az informatikai társadalomban, s így hozzájáruljanak Magyarországnak, az egész magyarság sikeréhez.” – mondta a miniszter. Szerinte a célok közé tartozik az is, hogy a fiatalok ne csak az informatika technikai-technológiai oldalával ismerkedjenek meg, hanem az informatikai robbanás társadalmi-gazdasági hatásaival is. 2003-ban összesen hat e-tábort szerveztek, ennek keretein belül 1200 diákkal ismertethették meg a tárca elképzeléseit és az egyéb információkat. A középiskolás tanulók közül 350-en határon túli magyarok voltak. Az informatikai miniszter tájékoztatása szerint már több határon túli magyar szervezettel fölvettek a kapcsolatot, hogy jövőre lehetőleg valamennyi magyarul területesen nyílhasanak hasonló táborok.

Előzetes irányként most ennyit. A nagykanizsai előadásban még említettem egy augusztusi cikket, Zsanett és a történelem címmel. Tanulságos, javaslom az elolvasását (weblapon elérhető).

2. MIT KELL TUDNI A KÖZÉPISKOLÁSOKNAK AZ INTERNETRŐL

2.1. Először is elvileg milyen tudással jönnek?

Ha az általános iskola ezt biztosítani tudja, a középiskola már specializálhatja a tanulók tudását ezen a téren. „Legyen képes a különböző formákban megjelenő információt felismerni; tudjon információt különféle formákban megjeleníteni; szerezzen jártasságot az információk különféle formáinak (szöveges, hangos, vizuális) együttes kezelésében. A megszerzett információit legyen képes kiértékelni és felhasználni. Ismeretei önálló kiegészítéséhez szerezzen jártasságot a könyv- és médiatár, az internet használatában. Szokjon hozzá az ismeretter-

jesztő irodalom, folyóiratok, lexikonok, kézikönyvek, különböző média, multimédia és hipermédia használatához.”

Részlet a Magyar nyelv és kommunikáció tantárgyi blokk Könyvtárhasználati alapismeretek című részéből:

Cél: Felkészítés az információs társadalom kihívásainak fogadására. A könyvtárra alapozott műveltség képességének kialakítása. A forrásokat alkotó technikák és módszerek ismerete. Biztos használói magatartás kialakítása. A könyvtárhasználati tudás eszköz jellegű beépítése az iskolai és mindennapi problémák megoldásához szükséges információszerezésbe és feldolgozásba. A források felhasználásának etikai szabályai, azok elsajátítása, normái.

Alapfogalmak: Az emberi társadalom mai ismereteink szerint a legnyolultabb élő rendszer, ezért létének fenntartásához igen sok ismeretre, információra és az azokat feldolgozó ismeretszerző, információs rendszerre van szüksége.

2.1.1. Információ, információhordozó

A számunkra ismereteket nyújtó hír, felvilágosítás, tudósítás, adat (bizonyos szakterületeken speciális értelemben használják pl. a kibernetika). Az információt gyakorlatban elválasztjuk az eszköztől, amely hordozza. (Tény, hogy „tűz van” hordozó a „tűz” szó, esetleg a lángokat ábrázoló kép.) Legáltalánosabb típusa az emberi beszéd (a nyelv mint kódrendszer szerepel).

2.1.2. Rögzített információ: a dokumentum

Ma már tágabban értelmezzük. Régen tárgyi írásos forma.

Típusai: verbális (az emberi nyelv segítségével), pl.: könyv, vizuális (képi), pl.: fénykép, film, auditív (hangzó), pl.: hanglemez, CD, audiovizuális (látható, hallható), pl.: videofelvétel. Szokták a hagyó-

mányos (könyv, folyóirat stb.) illetve nem hagyományos (képi, hangzó, multimédia stb.) felbontást is használni.

2.1.3. A tárolás, visszakeresés és hozzáférhetőség → számítógép

(CD-ROM-on egy kisebb könyvtár elfér, gyorsabb, differenciáltabb keresés lehet, közvetlenül, naprakészen informálódhatunk.)

2.2. Információközvetítő intézmények:

Közvetítő rendszerek, csatornák, technikai továbbítás, Matáv, posta, tömegtájékoztatási intézmények, napilapok, rádió, tv, adatbankok, tudakozók.

2.2.1. Könyvtár az információközvetítők rendszerében

Az újabb és korábbi információk és dokumentumok közül tudatosan gyűjti és megőrzi mindazt, aminek használói számára információértéke van.

– Egyedi problémák megoldására – egyedi információs választ keres gyűjteménye segítségével.

Vagyis összegyűjt, rendbe helyez, *igénybe vehetővé tesz*.

Típusai:

- iskolai könyvtárak
- egyetemi, főiskolai könyvtárak
- szakkönyvtárak
- közművelődési könyvtárak
- nemzeti könyvtár

Ismereteinket részben oktatási intézményekben előre tervezett formában, részben önállóan szerezzük meg a célnak megfelelő dokumentumok felkutatása, kiválasztása, feldolgozása a megfelelő keresőrendszer (betűrendes mutató) és keresőeszközök (katalógusok) segítségével.

2.2.1. Elemi információs problémahelyzetek (Kézikönyvtár használata)

– Szavak értelmezése → szótárak, általános lexikonok (értelmező szótár, nagylexikon, enciklopédia, megemlíthető a CD-ROM-os formátum is).

– Meghatározott szakterületen információszerzés → szaklexikon (magyar irodalmi lexikon, vallási lexikon, életrajzi lexikon, matematikai lexikon stb.)

– Életrajzi adatok → általános lexikon, szaklexikon, életrajzi lexikon, ki kicsoda

– Ismeretlen szavak, szókapcsolatok, rövidítések → szótárak (értelmező egynyelvű, idegen nyelv kétynyelvű, mindkét esetben találunk általános jellegű (köznyelv, irodalmi nyelv), illetve speciális (szakma, tájegység, nyelvtörténet)

Elemi adatok gyors megtalálása (speciális tájékoztatói eszközök)

Térképek → természetföldrajz, autótérkép, történelmi térkép stb.

Atlaszok → világtaszok, történelmi világtaszok stb.

Helységnévtárak → Magyarország helységnévtára stb.

Egyéb keresések (konkrét tárgy, tájékoztató adatokból)

– pl.: ásványok, növények, jelképtárak stb.

– pl.: adattárak

– statisztikai kiadványok, címtárak, szaknévsorok, felsőoktatási tájékoztatók stb.

Ide tartoznak a mindennapi élet információs problémái is (könyvtárban)

– információs szolgálat

Tájékoztódhatunk közvetlenül (kifejezetten az adott témáról szóló műben) és közvetett úton (kézikönyvekben) is.

2.2.2. A könyvtár adattára a katalógus

Funkciója: → egy témából, mely könyvek,

– egy szerzőtől, mely művek,

– egy meghatározott mű, mely kiadásai vannak meg a könyvtárban.

Milyen adatok nyerhetők a katalógusból?

– formai (cím, szerző)

– tartalmi

– könyvtári lelőhely (raktári jelzet)

Egy-egy könyv leírását katalógustételnek nevezzük.

Formai adatok:

Szerző – cím – közreműködő – hányadik kiadás – melyik kiadó hol, mikor jelentette meg – kötet-szám, oldalszám, méret – része-e valamelyik sorozatnak –, szakszerűen ezek leírva adják egy könyv bibliográfiai leírását.

Tartalmi adatok:

Tárgyszavakkal – úrkutatás, busójárás, várépítészet stb.

Lelőhely adatai: raktári jel egy betű szám kombináció – 520 H64 azt jelöli, hogy Hermann Joachim Csillagászat című művét a szabadpolc 500 Természettudományok polcain belül az 520 Csillagászat osztályban a H betűnél fogjuk találni.

A katalógus típusai:

– betűrendes cédulakatalógus (szerző, cím szerint keresünk)

szervező

című

szorozati

– tárgyi katalógus (tárgy, téma szerint keresünk)

– betűrendes tárgyszó-katalógus

(de lehetséges, hogy a tárgyszavak nem betűrendben, hanem a tartalom logikája szerint sorolódnak be – a kézikönyvek tartalomjegyzéke például ilyen)

2.2.3. Keresés katalógusokban

Számítógépes → adatbázisok: Magyar Nemzeti Bibliográfia, SZIRÉN, TEXTLIB, CORVINA integrált könyvtári rendszerek segítségével

megjelenítés – rákérdezés – böngészés – keresés kiterjesztése csokolással

keresés jellegzetes esetei: szerző cím ismert,

szerző ismert,
név ismert eleme csonkolással,
cím ismert stb.)

Betűrendes cédulakatalógus használata esetén tudnunk kell, mi alapján sorolnak be egy konkrét művet a betűrendbe, ismerni kell a magyar betűrendes besorolást, a főbb besorolási adatokat és sorrendjüket → szerző, cím, utalók stb.

Egy téma irodalmának megkeresése

Keresés betűrendes cédula-, illetve szakkatalógusban gyakorlati példával

Gőzmozdony →
62 technika
629 járművek
629.4 vasúti járművek
629.42 mozdony
629.422 gőzmozdony

2.2.4. Irodalomjegyzék összeállítása → bibliográfia készítése, használata

Olvasmányjegyzék, felhasznált irodalom jegyzéke.

Összeállítás módja: kiindulás a könyvtár kínálata, továbblépés egy kis bibliográfia készítése,

Szakkbibiográfia használata, a nemzeti bibliográfia, rejtett bibliográfia, hivatkozási jegyzék, önálló bibliográfia, ajánló bibliográfia, cikkbibliográfia használata.

Legelterjedtebb használat a hálóba módszer műről műre irodalomjegyzékről irodalomjegyzékre haladva szaporodnak a címek, amelyeket lehet betűrend szerinti illetve tematikus jegyzékben összeíteni.

A kiemelt területeken már a számítógép használata és ezen belül az internet fontos szerepet kap!

2.3. Meddig jutnak el az érettségiig?

(Minden középiskolás és az érettségiző szemszögéből!)

(Szóbeli érettségi elméleti tételek)

1. Az informatika fogalma, elemei, adat, információ fogalma, továbbítása

2. A számítástechnika története, 0. generáció.

3. Számítógépes generációk, a Neumann-elvű számítógépek.

4. Számrendszerek a számítástechnikában

5. A hardver, személyi számítógépek alapfelépítése

6. Számítógép legfontosabb beviteli perifériái (billentyűzet, egér, szkennel, vonalkódolvasó)

7. A számítógép legfontosabb kimeneti perifériái (monitor, nyomtató, plotter)

8. Szoftver, szoftverek csoportosítása

9. Az operációs rendszer fogalma, feladata, csoportosítása.

10. Fájlkezelés (fájl, könyvtár, könyvtárszerkezet, fájlműveletek)

11. Adatbázis-szervezés alapjai (adatszervezés követelményei, eszközei)

12. Adatbázis-kezelés alapfogalmai (adatmodellek, egyed, tulajdonság, kapcsolatok)

13. Adatbázis-kezelés műveletei, az ACCESS bemutatása (fájlműveletek, tábla létrehozása, index-rendezés, gyorskeresés)

14. Adatbázis kezelő műveletek (lekérdezések, jelentések, űrlapok)

15. A számítógépes szövegszerkesztés legfontosabb szolgáltatásai (kiadványszerkesztők, szövegszerkesztők összehasonlítása)

16. Szövegszerkesztő munkakörnyezet, munkakörnyezet testreszabása

17. Szövegszerkesztést megkönnyítő gyorstechnikák (vágólap, keresés, csere, gyorsszöveg)

18. A számítógépes szöveg szerkeszete, a formázás (karakter, bekezdés, szakasz).

19. A táblázatkezelés alapfogalmai (A táblázatkezelő programok

előnyei, adattípusok, munkafüzetek, hivatkozások)

20. Táblázatok szerkesztése (munkafüzet, munkalap, sorozatok).

21. Függvények, képletek, újraszámolás a táblázatkezelőben (a függvény fogalma, függvénycsoportok, képletek, automatikus újraszámolás fogalma).

22. Grafikonok (típusok, kiválasztás, szerkesztés, formázás).

23. Hálózati alapfogalmak, protokoll, topológiák

24. Az internet legfontosabb szolgáltatásai ECDL-vizsga moduljaként!

25. Vírusok és típusai

26. Szerzői jog, jogi szabályozás (alapfogalmak)

Az internet legfontosabb szolgáltatásai

Elektronikus levelezés *pl.: Hírlevelek!*

Elektronikus posta, röviden e-mail. A levélküldés egy újfajta lehetőség.

A számítógéppel megírt levelet a hálózat automatikusan továbbítani fogja. A levél írásakor a következőket kell/lehet megadni:

– *címzett:* speciális formátummal kell megadni (felhasználó név, egy „@” és a gép neve)

– *további címzett(ek):* aki(k) a levélből másolatot kap(nak), nem kötelező megadni

– *további rejtett címzettek:* ua. mint az előző, de ezek neveit az előzőek nem látják csatolt adatok a levélben elküldhető adatok (fénykép, hang vagy akár videó)

– *tárgy:* a levél tárgya (általában 256 karakter lehet) a levél tartalma ide lehet írni magát a levelet Telnet

A telnet parancs segítségével bejelentkezhetünk az interneten lévő számítógépek többségébe. Azért

nem mindbe, mert egyrészt nem mindegyik nyújt ilyen szolgáltatást, másrészt, ha nincs jogosultságunk használni a kérdéses számítógépet, akkor nem tudunk rájelentkezni. Akkor használjuk a Telnet parancsot, ha szeretnénk munkahelyünk (iskolánk, egyetemünk) számítógépét távolról elérni, vagy szükségünk van olyan speciális szolgáltatásra, amit csak egy bizonyos számítógép nyújt. Ilyen szolgáltatás lehet például egy különleges program használata, amit csak az adott gép tud biztosítani.

FTP

Mint a neve is mutatja (file-transfer protocol), ezzel a parancscsal a hálózat gépei között szöveges vagy bináris állományokat (bináris pl.: képek, hangok, Word dokumentumok, adatbázisok, programok, stb.) vihetünk át egyik gépről a másikra. Hasonlóan a telnethez, itt is csak arra a gépre jelentkezhünk be FTP-igényünkkel, amelyiken van ilyen szolgáltatás. Léteznek nagy programgyűjtemények az interneten (ún. FTP-site-ok), ahonnan szabadon használható programokat vagy hibás verziójú programok javításait tölthetjük le. Ezeket a publikus szolgáltatásokat az anonymous egyezményes bejelentkezési névvel lehet igénybe venni.

Talk

A talk program segítségével az interneten keresztül két felhasználó „beszélgetést” folytathat egymással. Használatkor a képernyő két részre osztozik, az egyik fél az egyik részbe, míg a másik fél a képernyő másik részébe gépelheti mondanivalóját. Használatához szükséges, hogy a hívott fél az adott időben egy ilyen szolgáltatást nyújtó számítógépre bejelentkezzen.

IRC

A népszerű „party line” telefonos szolgáltatáshoz hasonlóan az interneten is létezik olyan szolgáltatás, ahol hasonlóan a talkhoz, ám többen társaloghatnak egy időben. Ez a szolgáltatás az IRC (Internet Relay Chat). Az IRC szolgáltatás több logikai csatornát biztosít, melyeken különböző témákban lehet beszélgetést folytatni az oda bejelentkezett felhasználókkal. Ezek a csatornák éjjel-nappal üzemelnek.

Gopher

Nevét a University of Minnesota hivatalos kabalaállatáról, egy kis rágcsálóról kapta (jelentése: hörcsög, ürge), ugyanis itt fejlesztették ki ezt a rendszert. A Gopher egy karakterorientált, menüvezérelt információszolgáltató rendszer, melynek segítségével főleg szövegállományokat lehet letölteni az interneten lévő, területileg szétszórt adattömegből. Míg az FTP az állományok neveit, addig a Gopher magának az állománynak a tartalmát jeleníti meg számunkra. Jelentősége egyre kisebb, a WWW kezdi kiszorítani.

WWW

World-Wide Web, W3 vagy egyszerűen web néven ismert. Osztott, hipertextalapú, multimédia képességekkel rendelkező rendszer, általános információ lekérés-keresés eszköze. A hipertext szó a szövegben elhelyezett hivatkozások (internetes kapcsolatok, linkek) közvetlen elérésére utalnak, annak elenére, hogy ezek az adatok az eredeti dokumentumot tároló számítógéptől eltérő helyen is lehetnek. A web használatához szükség van egy grafikus felülettel rendelkező operációs rendszeren (Windows, OS/2, Macintosh, Unix) futó böngésző (browser) programra. A legnépszerűbb böngészők a Netscape Navigator, Microsoft Internet

Explorere vagy az OS/2 WebExplorer.

Home Page

Az Internet polgárai önmagukról Home Page-en keresztül nyújtanak információt az érdeklődők számára.

RealAudio

Mint a névből is kikövetkeztethető, ez a lehetőség hangok valós idejű továbbítására szolgál. Ezt a lehetőséget leginkább rádióállomások használják arra, hogy segítségükkel az interneten is „foghatóvá” tegyék műsorukat.

Kulcsszavas keresők

Léteznek olyan programok, amelyeket arra készítettek fel, hogy folyamatosan böngésszék, olvassák a hálózaton a weboldalakat. Ha egy hivatkozásra érnek, akkor ráugranak és folytatják a feladatukat. Minden elolvasott szót eltárolnak egy adatbázisban azzal az URL-címmel együtt, ahol azt a robot megtalálta. Ezek után, ha bizonyos témában keresünk valamilyen oldalt, akkor megadunk egy vagy több jellemző szót, és a robot válaszol, hogy hol olvasta ezeket a szavakat. A keresett szavak között az AND (és), OR (vagy), NOT (nem) és NEAR (közelében) szavak segítségével logikai kifejezést is megadhatunk. Ennek a keresés tekintetében hatékony módszernek az a hátránya, hogy olyan oldalakat is kapunk megoldásként, melyek a témához nem kapcsolódnak.

Tematikus keresők

Különböző kategóriák és témacsoportok állnak rendelkezésünkre, ezek bármelyikében csak az adott kategóriával kapcsolatos oldalak címei szerepelnek. A tematikus keresők működése nem automatikus, egy szerkesztőbizottság áll mögötte, akik a beérkező témá-

kat kategorizálják, majd „belinkelik”, azaz szerepeltetik az adatbázisban.

Állománykeresők

Hasonlóan a kulcsszavas keresők robotjaihoz, ezek is bányásznak az interneten, de csak FTP-archívumokban és csak állományok neveit jegyzik meg.

Az ECDL-vizsga internettel foglalkozó moduljával kiegészítve.

A következőkben található a hetedik modul syllabus, amely ezen modul gyakorlati feladatainak alapjául szolgál. A modul két részből áll; az első rész az internettel és az információkereséssel, míg a másik az elektronikus levelezéssel foglalkozik.

7. modul

Célja: Az Információ és kommunikáció modul két részből áll. Az első részben (Információ) a jelöltnek egyszerű webes keresési feladatokat kell elvégeznie az adott böngészővel és az elérhető keresőgépekkel, könyvjelzővel kell ellátnia az eredményt, majd ki kell nyomtatnia weboldalakat és a találati listát. A második részben (Kommunikáció), a jelöltnek számítania kell adnia az elektronikus levelezőprogram használatában való jártasságáról: leveleket kell küldenie és fogadnia, csatolnia kell dokumentumokat vagy más fájlokat, rendszereznie és karbantartania a levélmappákat/könyvtárakat.

Kategória

Csoport

Szám Leírás

7.1 Bevezetés

7.1.1. Első lépések az interneten

7.1.1.1. A webböngésző alkalmazás megnyitása.

7.1.1.2. Webcímek felépítésének ismerete.

7.1.1.3. Adott weboldal megjelenítése.

7.1.1.4. Váltás másik webböngészőre.

7.1.1.5. Webböngésző bezárása.

7.1.1.6. A sűgő használata.

7.1.2. Alapvető beállítások elvégzése

7.1.2.1. Nézet/megjelenítési módok közti váltás.

7.1.2.2. Eszköztár kinézetének módosítása.

7.1.2.3. Képek megjelenítése weboldalakon.

7.1.2.4. Képek weblapra történő le-töltésének tiltása.

7.2. Szűrfőzés a weben

7.2.1. Webcím elérése

7.2.1.1. URL megnyitása és adatok kigyűjtése.

7.2.1.2. Hiperhivatkozás vagy képhivatkozás (image link) követése, majd visszatérés az eredeti oldalra.

7.2.1.3. Megadott oldal felkeresése és adatok kigyűjtése.

7.3. Keresés a Weben

7.3.1. Keresőgép használata

7.3.1.1. Keresési feltételek megadása.

7.3.1.2. Kulcsszavak használata a keresési feltételek beállításakor.

7.3.1.3. Általános logikai operátorok használata a keresési feltételek beállításakor.

7.3.2. Nyomtatás

7.3.2.1. Dokumentum nyomtatási képnek megtekintése.

7.3.2.2. Oldalbeállítási jellemzők módosítása.

7.3.2.3. Weboldal nyomtatása alapvető nyomtatási beállítások használatával.

7.3.2.4. Találati jelentés kinyomtatása.

7.4. Könyvjelzők

7.4.1. Könyvjelző létrehozása

7.4.1.1. Egy könyvjelzővel megjelölt oldal megnyitása.

7.4.1.2. Weboldal könyvjelzővel való ellátása.

7.4.1.3. Weboldal címének hozzáadása egy könyvjelző mappához.

7.5. Bevezetés

7.5.1. Első lépések egy elektronikus levelező program használatakor

7.5.1.1. Az elektronikus levelezőprogram megnyitása.

7.5.1.2. Adott felhasználó bejövő levelei mappájának megnyitása.

7.5.1.3. Levél megnyitása.

7.5.1.4. Az elektronikus levelezőprogram bezárása.

7.5.1.5. A sűgő használata.

7.5.2. Alapvető beállítások elvégzése

7.5.2.1. Megjelenítési módok közti váltás.

7.5.2.2. Eszköztár kinézetének módosítása.

7.6. Levelezés

7.6.1. Levél küldése

7.6.1.1. Új levél létrehozása.

7.6.1.2. E-mail cím bevitele a Címzett mezőbe.

7.6.1.3. Szöveg bevitele a Tárgy mezőbe.

7.6.1.4. Levél végére automatikus aláírás beillesztése.

7.6.1.5. Helyesírás-ellenőrző használata, ha van telepítve.

7.6.1.6. Fájll csatolása.

7.6.1.7. Levél küldése magas/alacsony prioritással.

7.6.2 Másolás, mozgatás, törlés

7.6.2.1. A Másolás és Beillesztés parancsok használata egy szövegrész levélen belüli vagy megnyitott levelek közti másolására.

7.6.2.2. A Kivágás és Beillesztés parancsok használata egy szövegrész levélen belüli

- vagy megnyitott levelek közti mozgatására.
- 7.6.2.3. A Kivágás és Beillesztés parancsok használata szöveg más forrásból történő beillesztéséhez.
- 7.6.2.4. Levél szövegének törlése.
- 7.6.2.5. Csatolt fájl eltávolítása a levélből.
- 7.6.3. *Levél olvasása*
- 7.6.3.1. Levél megnyitása/lehívása.
- 7.6.3.2. Levél megjelölése a mappában.
- 7.6.3.3. Szemetes (Lomtár) használata.
- 7.6.4. *Válasz küldése*
- 7.6.4.1. A „Válasz a feladónak” funkció használata.
- 7.6.4.2. A „Válasz mindenkinek” funkció használata.
- 7.6.4.3. Válasz küldése az eredeti levél szövegének meghagyásával.
- 7.6.4.4. Válasz küldése az eredeti levél szövege nélkül.
- 7.6.4.5. Levél továbbítása.
- 7.7. Címtár és címzés**
- 7.7.1. *A Címtár használata*
- 7.7.1.1. Új cím beléptetése a Címtárba.
- 7.7.1.2. Cím törlése a Címtárból.
- 7.7.1.3. Új csoport (disztribúciós lista) létrehozása.
- 7.7.1.4. Bejövő levél feladójának felvétele a Címtárba.
- 7.7.2. *Levél több címre*
- 7.7.2.1. Válasz küldése egy csoportnak.
- 7.7.2.2. Levél szövegének másolása egy másnak címzett levélbe.
- 7.7.2.3. A „Titkos másolat (BCC)” mező használata.
- 7.8. A levelek karbantartása**
- 7.8.1. *Levelek rendszerezése*
- 7.8.1.1. Levél keresése.
- 7.8.1.2. Új levél mappa létrehozása.
- 7.8.1.3. Levél törlése.

- 7.8.1.4. Levelek áthelyezése egy másik mappába.
- 7.8.1.5. Levelek rendezése feladó, tárgy, dátum stb. szerint.

Hasznos olvasmány! Ezeket a témaköröket főleg az elméletét a számítástechnika-tanáraink, illetve informatikusaink tanítják meg a diákoknak valamennyi középiskolában. Ahhoz, hogy értelmesen és gyorsan segítsünk, tudnunk kell, a diákoktól mi várható önálló munkaként és mi az, amiben elméletileg, gyakorlatilag nekünk kell segítenünk.

3. A leírtakat kiegészítettem egy-két gyakorlati feladattal is, amelyekben már a szaktanárok kérdésfelvetései alapján születtek a példák!

Gyakorló feladat 1

A) Postaládájában egy olyan, két csatolt fájl tartalmazó régebbi levelet talál, melynek tárgya JELENTÉS. A levelet továbbítsa vizsgáztatójának a következők szerint: A két csatolt fájl közül csak a kisebbet továbbítsa; a levél prioritása legyen magas; a levél tárgya legyen az ön neve; a levél végére adja meg annak a menüpontnak a nevét, amellyel kérhető helyesírás-ellenőrzés.

Értékelés:
 Levél továbbítása (25%)
 Levél szövegének másolása (5%)
 Megadott csatolt fájl törlése (5%)
 Prioritás (5%)
 Tárgy (5%)
 Helyesírás-ellenőrzés (5%)

B) Keressen nyomtatóárlistát az interneten! A listát tartalmazó oldalt küldje el vizsgáztatójának! Keresőprogram segítségével keresse meg azokat a magyar nyelvű oldalakat, amelyeken szerepel a lézer vagy a laser szó. A találati listát és a keresési feltétel beállítását tartal-

mazó oldalt küldje el vizsgáztatójának. A levél tárgya a használt keresőprogram neve legyen.

Értékelés:
 Információ elküldése e-mailben (45%)
 Találati jelentés (5%)

Gyakorló feladat 2.

A) Postaládájában egy új levelet talál, melynek tárgya a mai dátum. Azért, hogy a levél küldője szerepeljen a kiválasztható címzettek között, vegye fel a címtárba (címjegyzékbe). A levelet továbbítsa vizsgáztatójának „Válasz” + saját név tárggyal, alacsony prioritással. A levél szövegének első sorát mentse el egy szöveges fájlba, a munkamappájába.

Értékelés:
 Felvétel a címtárba (5%)
 Levél továbbítása (25%)
 Tárgy (5%)
 Prioritás (5%)
 Fájlba mentés (10%)

B) Holnap reggel Budapestre utazna vonattal onnan, ahol vizsgázik. Keresse meg, milyen indulással, átszállással, érkezéssel juthat a városba. Ha Budapesten vizsgázik, célállomásként Tatabányát válassza. A keresett információt tartalmazó oldalt vagy oldalakat küldje el vizsgáztatójának. A levél tárgya a célállomás legyen.

Értékelés:
 Információ elküldése e-mailben (50%)

Gyakorló feladat 3.

A) Hol állítható be az, hogy milyen időközönként történjen az új levelek lehívása? Vizsgáztatójának küldjön levelet, amelyen megadja a párbeszédablak nevét, vagy összetett párbeszédablak esetén annak a tálcának (panellapnak) a nevét is, amelyen ez a beállítás módosítható. A levél legyen magas prioritású, és tartalmazza azt a fájlt, amelyet munkamappájában talál. Törölje

az egy hónapnál régebbi leveleket a beérkezett üzenetek tárolására szolgáló mappából.

Értékelés:

Levél küldése (25%)

Párbeszédablak megadása (5%)

Prioritás (5%)

Fájl csatolása (10%)

Megadott levelek törlése (5%)

B) Keressen információt arról, hogy mikor, milyen úreszköz kilövését, illetve ürbe juttatását tervezi a NASA. A megtalált információt tartalmazó oldalt küldje el e-mailben vizsgáztatójának. Keresőprogram segítségével keresse meg azokat az oldalakat, amelyeken szerepel a station, de nem szerepel a radio. A találati listát és a keresési feltétel beállítását tartalmazó oldalt küldje el vizsgáztatójának. A levél tárgya a használt keresőprogram neve legyen.

Értékelés:

Információ elküldése e-mailben (45%)

Találati jelentés (5%)

Gyakorló feladat 4.

A) Postaládájában egy új levelet talál, melynek tárgya „Új levél”. Nyomtassa ki a levélhez tartozó csatolt fájlt. Küldjön levelet vizsgáztatójának, melyben megadja annak a párbeszédablaknak a nevét, ahol beállítható, hogy legyen-e hangjelzés új levél érkezésekor. A levél tárgya legyen az ön neve. Az eredeti levelet állítsa olvasatlanra, majd törölje le.

Értékelés:

Csatolás nyomtatása (5%)

Levél küldése (25%)

Tárgy (5%)

Hangjelzés beállítása (5%)

Levél olvasatlanra állítása (5%)

Levél törlése (5%)

B) Mettől meddig élt Rousseau? Mikor írta a Társadalmi szerződést? A keresett információkat tartalmazó oldalt, valamint a filozófus

portróját küldje el vizsgáztatójának e-mailben, a levél tárgya legyen az ön neve.

Értékelés:

Információ elküldése e-mailben (50%)

Gyakorló feladat 5.

A) Postaládájában egy új, olvasatlan levelet talál, melyhez csatolt fájl is tartozik és a levél tárgya „malacka”. Mentse el a csatolt fájlt munkamappájába, majd továbbítsa a levelet a csatolt fájl nélkül vizsgáztatójának a következők szerint: a levél prioritása legyen normál; a tárgyban szerepeljen az ön neve; a levél legyen jelölt. Végül nyomtassa ki az eredeti levelet.

Értékelés:

Csatolt fájl mentése (5%)

Levél továbbítása (25%)

Csatolás törlése (5%)

Prioritás (5%)

Tárgy (5%)

Levél nyomtatása (5%)

B) Keresse meg a 23. zsoltár szövegét! Küldje el vizsgáztatójának a keresett információt tartalmazó oldalt! Keresőprogram segítségével keresse meg azokat az oldalakat, amelyeken szerepel a gospel choir kifejezés. A találati listát és a keresési feltétel beállítását tartalmazó

oldalt küldje el vizsgáztatójának. A levél tárgya a használt keresőprogram neve legyen.

Értékelés:

Információ elküldése e-mailben (45%)

Találati jelentés (5%)

A különböző levelezőrendszerek, tematikus keresők használata abszolút tanárfüggő, ki melyiket miért szereti: gyorsaság, áttekinthetőség, fontos értelmezhetőség, stb.

3. TÁRGYI ÉS SZEMÉLYI FELTÉTELEK, PÁLYÁZATI LEHETŐSÉGEK

Újra említhetjük a gyöngyösi és orosházi gimnáziumi könyvtárak tágassága, áttekinthetősége, ellátottsága miatt, javasolom mindenki nézze meg a neten, érdemes! (Legyen ez egy külön feladat, hogyan találjuk meg leggyorsabban?)

Itt újra beszélnék Bondor Erika munkájáról, ami még 1998-ban született, de véleménye még ma is helytálló. „A megvizsgált honlapok számát (45) 100%-nak tekintve az alábbi eredményekre jutottam: az intézmények közül 28 (62,2%) egyáltalán nem tett említést arról,

hogyan az iskolának könyvtára is volna(!). A iskolák egyötöde valamilyen formában legalább megemlíti a könyvtárát is (9 iskola, 20%). Saját weboldallal, vagy legalábbis egy szöveges oldallal 6 iskola könyvtára mutatkozott be a vizsgált intézmények közül (13,3%). *Két iskolai könyvtárban viszont – a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium és Szakiskola, valamint a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnázium könyvtárában – példértékű könyvtári weblapok készültek, és biztatónak tűnő fejlesztések folynak e téren. A nem túl fényes eredmények elgondolkodtatóak. Az iskolai könyvtárak informatikai fejlesztésének fontosságát sajnos na-*

gyon sok fenntartó és iskolai vezetőség még mindig nem ismeri fel. Pedig ez által nemcsak az iskolai könyvtárak használhatósága szenved csorbát, hanem az érintett iskoláról, magáról az intézményről alkotott kép is szegényesebb. Emellett valószínűleg a középiskolai könyvtáros tanárok informatikai alulképzettsége is okozza az egyelőre nem éppen pozitív vizsgálati eredményeket.”

Igen, kell fejlesztés gépben, tanulmányokban, emberi szándékban.

Nekem szerencsém van az iskolámmal (www.freeweb.hu/mkgpsz) a közel 540 gyermek, akik 17 osztályban tanulnak két számítástechnikai

terem, egy nyelvi labor, a kisposta gépei és a könyvtár adta lehetőségekkel is élhetnek. A hálózat szinte minden munkaterületet, tantermet, könyvtárat, tanárikat, irodákat összeköt egymással és a külső világgal.

Sokat segít, hogy számítástechnikát tanító kollégáim jól képzettek, segítőkészek, aktívan figyelik az új lehetőségeket, így a technikai fejlődés csak az anyagiakon múlik. Kollégáim közül 16-an tavaly év végén letették az ECDL-alapvizsgát, a tanári továbbképzési lehetőségeken belül. Nagyon sokat jelent, hogy most már ők is képben vannak az internetet tekintve, hiszen ez volt az alapvizsga egyik modulja.

Miért is kell erről külön is beszélnünk? Igen fontos, hogy mindenki az internet tekintetében akár informatikus, akár szaktanár, akár iskolai könyvtáros, a szakterületnek megfelelően képben legyen. Másban kell kiválónak lennie az informatikusnak, ő tudja megtanítani, hogyan tudom a megkeresett információt lemásolni, átírni, formálni, melyik programot, melyik operációs rendszer kell ismerni, alkalmazni stb. A szaktanár ismeri az adott témakör hierarchiáját, az iskolai könyvtáros tudja azt, melyik kereső, melyik weblap, melyik feldolgozás a legmegfelelőbb az adott

Iskolai könyvtárunk régen...

... és ma!

problematikának. (Természetesen ezek a tudásszintek nem élesen különülnek el egymástól. Mindenkinek tudnia kell bizonyos szintig a másik feladatáról, a könyvtárosnak mindenkiéről!?) Itt egy újabb *Bondor Erika*-munkából részlet, amelyben a könyvtáros tanári attitűdökről ír:

Ha a könyvtáros tanár *vérbeli pedagógus*. Ha a könyvtáros tanár elsősorban *könyvtáros*. A könyvtáros tanár mint *pszichológus*. *Szociológiai érdeklődésű* könyvtáros tanár. A könyvtáros tanár, ha *jó menedzser*. *Informatikus* könyvtáros tanár. *Történeti érdeklődésű* könyvtáros tanár. *Kiállítás- és rendezvény-szervező* könyvtáros tanár.

<http://www.oki.hu/cikk.php?kod=konyvtar-Bondor-Iskolai.html>

Gondoljunk el azon, képes-e egy ember mindennek megfelelni, sok érdekes tapasztalatot leír? Igen, a gyakorlat ezt mutatja, de arra is gondolnunk kell és a könyvtáros tanárok I. országos konferenciáján ez év júniusában Pesten beszéltünk is erről. Azt kell elérnünk, hogy az iskolai könyvtáros is tanulhasson, képezhesse magát, szerezhessen a többi szaktanár lehetőségeinek megfelelően pedagógus szakvizsgát, mert ez növelné önmaga megbecsülését és kollégái bizalmát is, hogy ért a szakmájához, hogy jó segítség a szaktantárgyi követelmények lehető legjobb prezentálásához, igazi munkatárs.

A tanulás előtt ugye a tárgyi fejlesztés; arra lenne szükség, hogy minden iskolai könyvtárban legyen internet-elérhetőséggel ellátott gép a kiegészítőkkal együtt (másoló, nyomtató stb.), mindenki a pályázati lehetőségeket figyelembe véve legyen informatikus könyvtáros is, ez a jövő.

Többféle elképzelés van; második diploma (egyetem, főiskola), tanfolyamok OSZK és más továbbképzési lehetőség is (pl.: ECDL-

vizsga, amely már nemzetközi elfogadottsággal is létezik).

Saját tapasztalat. 25 éven keresztül „csak” szaktanár voltam (matematikából, fizikából, filozófiából, és a számítógép messze elkerült. Szinte a véletlen hozta, hogy lehetőségem lett egy új, a saját igényemnek is megfelelő szakma, a könyvtáros megszerzése. Magam is először az OSZK tanfolyamára mentem, mert úgy éreztem, először tudnom kell egyáltalán, igazán meg tudom-e tanulni. Itt „hallgattam” az első számítástechnikáról szóló előadásokat, de ekkor a könyvtárban még nem volt gép. Utána jött az akkor még KLTE informatikus-könyvtáros szak elvégzése. A tanfolyam sokat segített és az egyetem alatt kaptam a könyvtárba gépet is. Ma már azt mondhatom, nem tudom elképzelni úgy a nap indulását, hogy ne a friss információk letöltésével kezdjem és így gyerekek, felnőttek a lehető legfrissebb tudnivalókkal szolgálhassak. (Kultúráról, nyelvvizsgáról, tudományos eredményekről, pályázatokról...)

Azt hiszem, itt kell szólnom az OKI iskolai könyvtáraknak szóló útmutatójáról, mert a gyakorlati könyvtárismeret mellett egy jó elméleti felkészülést jelent. (Az 1992–2001 közötti időszakban kb. 25 törvény vonatkozott ránk!?) Minden iskola megnézheti, nekik „milyen ellátottsággal kellene rendelkezniük, erről itt most nem szólnék, de a „Küldetésnyilatkozatot” itt is ki kell emelnünk!

„Az iskolának fel kell készítenie a jövő nemzedékét az információra és tudásra alapozott társadalmunkban való helytállásra, az információk önálló megszerzésére, értékelésére, szelektív használatára. A feladat sikeres ellátásához *olyan jól működő iskolai könyvtárra van szükség*, amely képes arra, hogy a tanulás, ismeretszerzés hatékony

munkaformáihoz, eszközt, módszert, megfelelő információs és dokumentális bázist, motiváló tanulási környezetet biztosítson. Az iskolai könyvtár, az ismeretforrások rendszeres használatával képessé teszi a tanulókat a különböző típusú könyvtárak használatának elsajátítására, annak az alapelvek a gyakorlati megvalósítására, hogy egy könyvtár igénybevételén keresztül az egyén eljuthat a könyvtári rendszer teljes körű használatáig. Ehhez azonban a kor és a szakma követelményeinek megfelelő szolgáltatásokra van szükség. Olyan színvonalú iskolai könyvtárakra, amelyek alkalmasak arra, hogy korszerű használói kultúrát közvetítsenek, és hitelesen képviseljék azt az alapelvet, mely szerint a korszerűen szolgáltató könyvtár az információs társadalom, az információközvetítés alapintézménye, a könyvtáros pedig az információközvetítés meghatározó szakembere. Az iskolai könyvtárban a szakmai tevékenység sajátos pedagógiai szerepkörrel társul, ezért a közoktatási intézményekben könyvtáros tanári hivatásról beszélünk. A könyvtárra alapozott önművelés, tudásszerzés igényének felkeltésével és a tevékenységhez szükséges képesség együttes fejlesztésével *esélyeket tud teremteni az iskola az élethossziglan tartó tanulásra, biztosítja az egyén érvényesüléséhez, életvezetéséhez szükséges információk megszerzését. Ezzel elősegíti, hogy a tanulók a különböző társadalmi helyzetekbe beilleszkedni, azokat szükség szerint változtatni tudó, és bennük hasznosan tevékenykedni tudó, felkészült állampolgárokká váljanak.*”

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=konyvtar-Dan-Utmutato.html>

Pár szó a pályázati lehetőségekről!

A leginkább előttünk levő lehetőségek:

a www.koma.hu (KÖZOKTATÁSI MODERNIZÁCIÓS KÖZALAPÍTVÁNY)

a www.om.hu (OKTATÁSI MINISZTERIUM) – jó, áttekinthető, világos!

a www.nka.hu (NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM)

Természetesen több lehetőség van, ezért is kell önálló weblap az iskolai könyvtárosoknak, amely naprakész ötleteket ad, szerintem a pályázati lehetőségek jó részét meg sem tudjuk, mert nincs idő a böngészésre. (Itt jut eszembe, az Iskolakönyvtárosban 2001-ből az egyik kecskeméti kolléganőnk egy napjáról szóló írás.)

MIT KELL TUDNI A KÖNYVTÁROSNAK MÁSKÉPP?

Néhány ötlet, érdekesség, inkább csak figyelemfelkeltőnek!

A továbbtanulni vágyó fiatalok leggyorsabban, legátláthatóbban innen kaptak ötleteket, nemcsak felsőoktatás, középiskolák is vannak rajta.

www.palya.hu

Egy kicsit másképp kell benne keresni. Jól mutatja csak akkor hasznosítható egy weblap, ha kiismerjük működését, felsőoktatásra mi hol milyen minőségben kiváló, pl az önéletrajz típusait is kereshetjük itt!

www.felvi.hu

(www.felvi.hu/karrier/oneletrajz.ofi)

Nagyon hasznos még akkor is, ha sokak hiányoznak a listáról, ilyenkor a könyvtáros tájékozódik, ki miért került a listára. Jól használható, teljes művek letölthetők, de csak a Kossuth-díjasok voltak rajta eredetileg, akik az indításkor éltek. Ma azok kerülnek fel, akiket az itt szereplők javasolnak?!

www.irodalmiakademia.hu

Nézzük át ezt a lapot, nagyon sok igen értékes ötlet szerepel benne! A szentesi drámapedagógiát is tanító középiskola weblapja példamutató abból a szempontból, hogy amire a diáknak szüksége lehet, az itt szerepel, hiányossága, hogy az iskolai könyvtárról nem szól?!

www.hmg.hu

ÉLET és TUDOMÁNY Nagyon jó, főleg ha a könyvtár nem tud minden újságot megvenni, verse nyekre első osztályú!

www.eletestudomany.hu

MINDENTUDÁS EGYETEME Érdekes, de csak olvasott gyerekeknek érdemes ajánlani és kollégáknak, de teljesen naprakész.

www.mindentudas.hu

HÁLÓRA MAGYAR bár nem új, de kevesen ismerik, ki kellene próbálni.

<http://www.haloramagyar.hu/>

ECDL-vizsgaközpontok, nagyon fontos, főleg azon iskoláknak, ahol nincs ECDL-vizsgaközpont a közelben.

http://www.ecdl.hu/ECDL_honlap_uj/hun/index.php?cim=akkreditaltak

Webkat.hu Nagykanizsán külön bemutatták ez sem új, de ezt sem ismerik igazán?!

<http://www.webkat.hu/scripts/webkat>

Google-internethasználatot kerestem ki próbaképpen, az egyik legjobb kereső, jól lehet szűkíteni a keresést, külön bejelentkezés nélkül is feltölti az új információt, (vagyis regisztráció nélkül is a neten lehetünk, ha akarunk, ha nem).

www.google.com

Sulinet – keresés jól alkalmazható, naprakész.

<http://www.sulinet.hu/tart/kereses>

Példa egy pedagógus-továbbképzésre! (Jó lenne ezekből egy igazi összesítés! Melyik mit ad milyen végzettséggel stb.?)

<http://www.hmg.hu/startpont.htm>

Most csak abba hagyni lehet, hiszen nem beszéltünk mindenről, de remélem, lesznek kollégák, aki kedvet kapnak egy-egy saját gyűjtemény elkészítéséhez, amelyet nemcsak saját iskolájukban tudnak jól hasznosítani, hanem a neten szívesen közkinccsé teszik.

A külön weblaphoz ötlet lehet a „lap.hu” formátumhoz csatlakozás. Itt nem kellene az önálló külsőt keresni. Pl.: *konyvtar.lap.hu*; *kozepiskola.lap.hu*, de egyik sem teljes, a többi keresőnek megfelelően itt is regisztrálni, feljelentkezni kell.

Lehetne pl.: „*iskolakonyvtaros.lap.hu*”; „*informatikus-konyvtaros.lap.hu*” és aki gondozná, megkapná tőlünk a hallott, látott infókat és gyorsan a netre tenné. Lehet saját formátum is, amelyhez a cikkeinket, ötleteinket elküldjük a készítőknak és ők átformálják, webes formátumra, ez is naprakész lehet.

Szívesen fogadom a további ötleteket az ujkapu1@dpg.hu címen.

Goda Marietta
könyvtáros tanár, Siófok

A könyvtárhasználati ismeretek mérése

a Szent-Györgyi Albert 12 évfolyamos iskolában

A 4. évfolyam eredménye

Iskolánkban már a 80-as évektől folyik a könyvtárhasználati ismeretek tanítása. Kezdetben az alsó tagozaton, majd 1993-tól (ekkor indul meg a nyolcosztályos gimnáziumi képzés) az 5–6. évfolyamon, társadalomismeret tantárgyba építve rendeltünk óraszámot a könyvtárhasználati ismeretek tanításához. A NAT bevezetésével fokozatosan a 10. évfolyamig építettük ki a könyvtári ismeretek tanításának kereteit, a magyar, társadalomismeret és számítástechnika tantárgyba integrálva.

Évfolyam	Összórászám	Magyar nyelv és irodalom	Számítás-technika	Társadalom- ismeret
1.	4	4	-	-
2.	4	4	-	-
3.	6	6	-	-
4.	6	6	-	-
5.	10	-	7	3
6.	10	-	7	3
7.	7	3	4	-
8.	7	3	4	-
9.	5	2	3	-
10.	5	2	3	-

A könyvtárhasználati ismeretek óraszámjai

A számítástechnika tantárgy keretében csoportbontásban tanítunk, így a 10 évfolyam könyvtárhasználati óráinak a száma eléri tanévenként a 170 órát. Az órák nagy száma miatt választottuk azt a megoldást, hogy az alsó tagozatos könyvtárhasználati órákat az osztálytanítók tartják meg, könyvtári környezetben.

2003 júniusában végeztünk szummatív könyvtárhasználati mérést a két 4. évfolyamos osztályunkban az FPI által készített könyvtárhasználati mérőlapokkal. A feladatlapok az alábbi ismeretkörök területét mérte fel:

Dokumentumismeret
a könyv formai elemei

dokumentumtípusok megnevezése, felismerése, konkrét példák megnevezése

Könyvtári ismeretek

Könyvtári állomány egységei, kölcsönözhető/nem kölcsönözhető

A könyvtári tér

Könyvtári szolgáltatások

Tájékoztató eszközök ismerete

Segédkönyvek típusai

Segédkönyvek apparátusa

A mérés a könyvtárban zajlott, ahol A és B feladatlapot töltöttek ki a tanulók egy 45 perces tanóra keretében. A mérőlap egy-egy ismeretkört több feladattal is vizsgált, az ismeretek elsajátításának különböző szintjén.

A mérés eredményei

1. Dokumentumismeret

A dokumentumismeret témakörét a két feladatlapon összesen 6 feladat mérte fel. A könyv formai elemeit a tanulók 63%-ának sikerült pontosan megnevezni (a gerinc felismerése 100%-os volt, míg a fedőlapot csak 16%-uk tudta megnevezni!). A témakör egyik legjobban sikerült feladata a dokumentumtípusok felismerése volt 79%-os eredménnyel. A legtöbb helyes válasz a hangkötet (87%), a legkevésbé helyes válasz a dia (75%) típusának megállapításával született.

Az időszaki kiadványok fogalmának megnevezése volt a mérőlapok leggyengébb eredményét hozó feladata: a megadott definícióhoz kellett volna fogalmat rendelniük, ami csak 25%-uknak sikerült. Ennél a feladatnál volt a legnagyobb a nem válaszolók aránya (46%), ami a többi feladatnál egyáltalán nem volt jellemző! Többen félreértelmezték a kérdést: konkrét címetek soroltak fel (csak időszaki kiadványok címét – 21%), nem a fogalmat nevezték meg.

A konkrét ismeretszintre vonatkozó feladat már az előzőnél valamivel jobb eredményt mutatott. A diákok 55%-a ismerte fel a felsorolásból az időszaki kiadványok címeit, bár erősen differenciálva: Dörmögő Dörmötör és a Garfield 72–72%, Kincskereső 21%! Láthatóan nem hozott különbséget az a tény, hogy az iskolai könyvtárban pl. a Garfielddel nem találkoznak, míg a

Kincskereső ott van a polcon (de nem használtatják a pedagógusok). Ugyanezt az ismeretkört a párhuzamos feladatlap nyílt válaszü feladatban mérve 30%-kal jobb eredményt értek el: összesen 11 gyermekeknek szóló időszaki kiadványt neveztek meg, a legtöbbször által említett: Dörmögő Dömötör (72%), Garfield (72%), Két Zsiráf (31%), Süni (23%), Szivárvány (15%), Vadon (11%). A feladatlap e feladatához használhatták az iskolai könyvtár állományát, ennek köszönhető, hogy a fentiekben felsorolt művek közé többségében a folyóiratpolcon megtalálható művek kerültek, vagyis a könyvtári térben tudnak tájékozódni, a gyakorlatban meg tudják oldani a feladatot.

Hasonló nyílt végű feladatban a sorozatokra vonatkozólag is fel tette a mérőlap a kérdést, de sokkal rosszabb eredménnyel: 32%-uk tudott konkrét sorozatcímet megnevezni! Csak két sorozat kapott több említést: Mi micsoda (32%), Új képes történelem (14%), míg a Szemtanú, Így élt..., Természetkalauz sorozatot csak egy-egy diák említette. Annak ellenére született ez az eredmény, hogy az alsó tagozatos osztályok többségében letéti állományként megtalálhatóak a Bölcs Bagoly könyvek, a könyvtárban a Búvár, Kolibri sorozat (igaz, mostoha elhelyezésben), a Mit mesél a természet kötetei. Ennél a feladatnál feltűnően sokan értelmezték félre a kérdést: 50%-uk(!) folyóiratot említett, 15%-uk regénycímet (Tracy Baker, Kettős játszma, Harry Potter), ill. többkötetes műveket (Világirodalmi lexikon, Kísérleti fizika!) sorolt fel.

2. Könyvtári ismeretek

A második nagy ismeretkört 4 feladat mérte fel. A könyvtári állományon belül 93%-os sikerrel csoportosították a szépirodalom és az ismeretközlő irodalom műfajait, témaköreit: a szépirodalom egyes műfajait valamivel nagyobb sikerrel (92–100% között) mint az ismeretközlő művek egyes területeit (82–100% között). Szintén jó teljesítményt nyújtottak a tanulók akkor, amikor konkrét műveket kellett elhelyezniük a megnevezett könyvtári terekben: a kölcsönözhető, kézikönyvtári és médiatárba tartozó dokumentumokat 87%-ban – a folyóirat-olvasóban található műveket 80%-ban sikerült helyesen besorozniuk. Mindkét feladatlap hasonló feladata azonos eredményt hozott (84% illetve 85%), egy elem kivételével: A magyar helyesírás szabályai c. könyvet csak a tanulók 18%-a tartotta kölcsönözhetőnek. Ez valóban tükrözi az iskolai gyakorlatunkat, az alsó tagozatosok nem használják a könyvtárban rendelkezésre álló szabályzatokat, az inkább a felső tagozatosok kölcsönzik.

A könyvtári szolgáltatásokra vonatkozó feladatok 61%-os teljesítménye érdekes részadatokból állt össze: a kölcsönözhető könyvek számával a diákok 96%-a volt tisztában (valóban, az alsó tagozaton hasonló arányú a beirat-

kozások száma s ez gyakorlatban is könyvtárhasználatot tükröz), 79%-uk ismeri a hosszabbítás lehetőségét. Azonban az előjegyzés fogalmával csak 8%-uk találkozott. Az előjegyzéssel kapcsolatos feladat volt a második, ahol jelentős volt a nem válaszolók aránya (11%), illetve a szolgáltatás megnevezése helyett többen körülírták a fogalmát (félretevés, lefoglalás, előíratás(?) – 9%). Ez utóbbit is magyarázza a könyvtári gyakorlatunk, mivel csak a 2002/2003-as tanévtől vezették be az előjegyzést mint szolgáltatást, amikortól a viszonylag kis példányszámú gyermekirodalmi művek, ifjúsági regények iránti érdeklődés megnőtt. Így ez még nem épülhetett be a könyvtárhasználati ismereteik, tapasztalataik közé. Másrészt tananyagként pedig csak a felső tagozaton rendszerezük a könyvtári szolgáltatásokat.

3. Tájékoztató eszközök ismerete

A vártnál alacsonyabb eredményt hozott a segédkönyvre és azok apparátusára vonatkozó feladatok sora. Alig 61%-os sikerrel oldották meg a tanulók a segédkönyvek típusaira vonatkozó feladatokat: lexikon – 50%, enciklopédia – 58%, szótár – 76%. Megdöbbentő volt, hogy az 1. osztálytól gyakorolt lexikonhasználat ellenére a három segédkönyv típus közül legkevésbé a lexikon megnevezését sikerült párba állítaniuk a lexikon meghatározásával! A fentiek ismeretében érthető, hogy még kevésbé sikerült megoldani azokat a feladatokat, amelyek a segédkönyvek apparátusával kapcsolatos ismeretekre kérdeztek rá. A lexikon és szótár használatához kapcsolódó fogalmak közül az élőfej – 42%, a szócikk – 50%, rövidítésjegyzék – 54%-ban volt ismert a tanulók között! Az enciklopédiához (is) köthető elemek: névmutató – 65%, tartalomjegyzék – 58%-ban épült csak be a tanulók ismeretei közé! Igaz, markáns különbség mutatkozott a teljesítmény és az ismeret elsajátításának szintje között: olyan feladatban, ahol a fogalmat – definícióval kellett párosítani (akár kizárásos alapon is sikerülhetett) jobb eredmény született, mint amikor ugyanazt az ismeretet a megadott állítás igaz-hamis tartalmának eldöntésével kellett megoldaniuk.

Például:

Élőfej	párosításban	64%
	eldöntendő állításban	19%
Szócikk	párosításban	64%
	eldöntendő állításban	58%
Tartalomjegyzék	párosításban	93%
	eldöntendő állításban	23%

4. A mért ismeretterületek eredménye – összesítve: 64%

Dokumentumismeret – 57%

Könyvtári ismeretek – 78%

Tájékoztató eszközök ismerete – 57%

Összességében megállapítottuk, hogy diákjaink könyvtári ismeretek területén a leginkább tájékozottak, a könyvtári állomány egységeivel, a könyvtár tereivel tisztában vannak, tudják mit hol találnak meg az iskolai könyvtárban s az alapvető szolgáltatásokkal tisztában vannak.

A dokumentumismeret terén vannak pótolnivalók: pontosítani kell a következő évfolyamokon a könyv formai és tartalmi elemeinek megnevezését, a 6. évfolyamon az időszaki kiadványok ismereteire nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk, tudatosítani kell a sorozat, időszaki kiadványok és többkötetes művek közti különbséget.

A tájékoztató eszközök ismeretkörében pedig az alapvető fogalmakat kell tisztázni, illetve azok használatához szükséges segédeszközökhöz kötődő fogalmak gyakorlati alkalmazására kell nagy hangsúlyt fektetni.

A mérés egyik eredményének tekinthető, hogy a felső tagozatra lépő diákok tudásszintjével, könyvtárhasználati erős és gyenge pontjaikat megismertük, így a következő évfolyamokon (a fogalmak spirális építkezéséből fakadóan) ismét előkerülő ismeretkörök esetén már az előzetes tudásuk ismeretében tudjuk a könyvtárhasználati órákat felépíteni.

A másik eredmény az a visszajelzés, amit az alsós tanítóknak tudunk átadni, fel tudjuk hívni a figyelmet azokra a területekre, amelyek tanítására nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk vagy más módszereket kell alkalmaznunk az ismeretek elsajátíttatásában, begyakoroltatásában. Ennek segítségével iskolai segédletet állítunk össze a tanítók számára az alsó tagozatos könyvtárhasználati ismeretek tanításához.

Tóth Viktória
könyvtáros tanár

Iskolai könyvtárak 5. világnapja

2003. október 27.

1999 óta minden október negyedik hétfője az iskolai könyvtárak világnapja. Az Iskolai Könyvtárosok Nemzetközi Szövetsége (IASL) ezzel kívánja felhívni a figyelmet arra, hogy az iskolai könyvtáraknak kulcsfontosságú szerepük van abban, hogy a tanulók leküzdhessék azokat az akadályokat, melyektől nem tudják kihasználni lehetőségeiket. Az iskolai könyvtárak fejlesztik az információs készségeket, a könyvtárhasználati tudást és felkészítenek az egész életen át tartó tanulásra. Az alapvető készségek közt szerepel az írás és olvasási készség és az információk megtalálásával és a velük való munkával kapcsolatos készségek. Ezek birtokában viszont a tanulók már képesek hozzájutni a tanulásukhoz, si-

kerekhez szükséges forrásokhoz, információkhoz.

Ezért ezen a napon legyen kiemelt téma az iskolai könyvtár!

Így 2003-ban a világnap által hangsúlyozott probléma:

**A korlátok ledöntése
(Breaking Down Barriers)**

A programokat összefogó IASL felhívást tett közzé, hogy csatlakozzanak az iskolai könyvtárak a világ minden részéről a világnap megünnepléséhez. A szervezet honlapján (<http://www.iasl-slo.org>) sokféle ötletet és segítséget kaphatunk az ünnepléshez. Például egy lehetséges sajtóhír vázlatát.

Az ünneepsorozatához csatlakozó programját fel is tesszük honlapjukra, hogy mindenki olvashassa, hogyan emlékeznek meg és hív-

ják fel a figyelmet az iskolai könyvtárakra.

Jelenleg Ausztrália és Málta programjai olvashatók itt.

Ezen nap alkalmából az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum akciót indít el az iskolai könyvtárak között. Felkérjük az iskolai könyvtárosokat, hogy tanítványaik körében gyűjtsék össze azokat a magyar műveket, melyeket szerintük több más nyelvre is le kellene fordítani, hogy a világ más pontjain is olvashassák a gyerekek. Ezek közül az első öt adatait küldjék el hozzánk! Az országos összesítést pedig közzé tesszük a hazai sajtóban és az IASL honlapján.

Az öt mű beküldési határideje: 2003. november 10., Cím: OPKM, Dömsödy Andrea, 1055 Bp., Honvéd u. 19., domsody.andrea@opkm.hu

Olvass velünk!

– országos olvasási levelezős verseny

Kedves Játsszótársak!

Ebben a tanévben hirdetjük meg harmadjára az Olvass velünk! országos olvasási levelezős versenyt, melyben jórészt magyar írók műveit, valamint egy-egy világirodalmi ifjúsági regényt ajánljuk figyelemtekbe. Úgy gondoltuk, hogy újra megpróbáljuk felkelteni érdeklődésedet, és megismertetünk benneteket a magyar irodalom néhány remek alkotásával, legalább olyan remek könyvekkel, mint a Harry Potter-történetek. Minden fordulóban egy magyar szerző 3 regényét és egy világirodalmi művet kell elolvasnia a csapat tagjainak! Az eredeti kiíráshoz képest kevés módosítás történt, ezért most újra felsoroljuk a szükséges könyveket.

A 4 forduló feladatai az alábbi könyvekre épülnek:

1. forduló: Nógrádi Gábor: Pete Pite; Gyerekrablás a Palánk utcában; A mi Kinizsink + Anthony Horowitz: A Sóllyom gyémántja

2. forduló: Bálint Ágnes: Szeleburdi család; Hajónapló; A repülő dívány + Anthony Horowitz: Kettes számú közellenség

3. forduló: G. Szabó Judit: Megérjük a pénzünket; Mari, ne bomolj!; Hárman a szekrény tetején + Jacqueline Wilson: Tracy Beaker története (mivel a Szerelmes lányok c. könyv inkább nagyobbaknak szól)

4. forduló: Csukás István: Nyár a szigeten; Vakáció a halott utcában; Keménykalap és krumpliorr + Annie M. G. Schmidt: Macskák társasága

A feladatsorokat hathetente küldjük, egyúttal leírjuk az elért pontszámot is. Válasszatok csapatotoknak fantázianevet, hogy könyvnyebben jelölhessük csapatotokat az összesítő listán!

A levelezős feladatlapok 12 legtöbb pontot elért csapatát meghívjuk iskolánkba 2004. május 14-re, ahol egy egész napos játékos vetélkedőn alakul ki a végső sorrend.

Mivel versenyünk legfőbb támogatója az Oktatási Minisztérium, előre láthatóan remek nyereményekre számíthatnak a győztesek és a résztvevők is.

Nevezési díj: 1200 Ft/csapat, melyet az első feladatsor beküldéséig, rózsaszínű postai csekken iskolánk címére fizessetek be! Feltétlenül írjátok a csekkre, hogy Olvass velünk! vetélkedő!

Tátra Téri Általános Iskola – Olvass velünk! vetélkedő
1204 Budapest, Tátra tér 1.
Tel./fax: 285-3059,
Tel.: 289-0686

Hasznos és kellemes időtöltést kívánok mindnyájatoknak kollégáim nevében!

Rimóczi Andrea

Első forduló

Nógrádi Gábor: A mi Kinizsink; Gyerekrablás a Palánk utcában; Pete Pite

Ebben a fordulóban az első 5 feladat Nógrádi Gábor 3, fent említett regényére épül. Találtok közöttük olyan kérdést, amelyiknél megadtuk, hogy konkrétan melyik műből kereshetitek ki a megoldást. De akad olyan feladat is, amelyben nektek kell eldöntenetek, hogy melyik könyvhöz kapcsolható. A 6. feladat megoldásához pedig Anthony Horowitz: A Sóllyom gyémántja című művét olvassátok el!

Kérünk benneteket a visszaküldési határidő nagyon pontos betartására! Első forduló esetén: 2003. november 25.

1. Bölcs gondolatok – okos tanácsok

Mindhárom Nógrádi-regény jó néhány bölcsességet tartalmaz, melyeket elkezdünk, de nem fejeztük be. Hogyan szerepelnek ezek az okos gondolatok a regényekben? Folytassátok vagy fejezzétek be a megkezdett idézeteket! Segítségül megadjuk, hogy melyik regényben találtok rájuk.

4. Ki mondta? Kinek mondta?

Nógrádi Gábor nyelvezete, humora kellemes és könnyed olvasmány mindnyájatok számára. Ebben a feladatban a jópofa beszólásokból kell rájöttök, hogy kik között hangzott el a beszélgetés!

Az idézet sorszámát és a beszélgetők nevét írjátok a táblázat megfelelő oszlopába! Mindegyik műből 4 idézet találtok.

1. „Mi van? Ez a lipicai ménes?”
2. „Hogy a micsoda a kicsodával micsinál?”
3. „Te olyan sötét vagy, hogy a százwattos égő is elhalványul, ha belépsz a szobába.”
4. „Ha én mindig mindent elmagyaráznék neked, akkor reggeltől estig csak veled beszélgetnék.”
5. „Mi van kisfiam? Átmentél keselyűbe, hogy így repülsz?”
6. „Pofa alapállásba”
7. „...de meglátod, ha kiabálsz, megint ki fog esni a műfogsorod és öreg leszel.”
8. „Na ne mondd már ezt fatika, mert nincs közel a patika!”
9. „No, füttyörésszettek, pintyőkék, füttyörésszettek!”
10. „Nekem most sürgős ablakbetörési feladatom van.”
11. „Már te is kezdted, te békaeszű!”
12. „Eltöröd az ujjamat, te! Vasat reggeliztél?”

A regény címe:	Az idézet sorszáma:	Ki mondta?	Kinek mondta?
A mi Kinizsink			
Gyerekrablás a Palánk utcában			
Pete Pite			

pontszámok:	sorszám jó helyre írásakor:	2 pont:	24 pont
	Ki mondta?:	2 pont:	24 pont
	Kinek mondta?:	2 pont:	24 pont
	összesen:	72 pont	

5. Cserebere

Ebben a feladatban néhány szereplő nevének betűjének sorrendjét cseréltük össze, így kaptunk értelmes vagy kevésbé értelmes kifejezést. Ha a betűket megfelelő sorrendbe teszitek, megkapjátok valamelyik szereplőnek a nevét.

Fontos tudnivaló, hogy

- a betűk felhasználásában nem cserélhető meg az *i* és *y*, *a* és *á*, *e* és az *é*
- de az *o*, *ö*, *i*, *ü* magánhangzók rövid és hosszú változata között nem kell különbséget tenni
- a kétjegyű mássalhangzókat szét lehet bontani betűkre, hogy más módon össze lehessen kapcsolni

Segítségét jelent, ha kis papírdarabkákra íjátok a betűket, majd azokat tologatva próbáljátok helyes sorrendjüket megtalálni.

Pl. Petőfi Sándor – pesti főnádor

Pete Pite:

- Van sütid, Enci? –
- Ágyakba lép –
- Epét teper –

A mi Kinizsink:

- Pék se alibi –

Gyerekrablás a Palánk utcában:

- Rágódni káros –
- Kicsi, bárhol eszed –
- Sok partidon –
- Borok téli pora –

pontszámok: minden helyes névért: 2 pont összesen: 16 pont

6. Rejtvény

Ennek a feladatnak a megoldásakor Anthony Horowitz: A Sólyom gyémántja című regényére lesz szükségetek. Olvassátok el a regényt, és válaszoljatok az alábbi kérdésekre! A megoldást betűnként íjátok a téglalapokba úgy, hogy a kétjegyű betű is külön helyre kerüljön! Ha elkészültetek, a számozott betűket íjátok le egymás mellé, majd indokoljátok meg, hogy az így kapott megoldás hogyan kapcsolódik ehhez a fordulóhoz!

1. Herbert ajándéka szüleitől karácsonyra.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10.

32.

2. Ebben az országban csodálatos juharfa ajtókat lehet kapni.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.

3. A pályaudvar neve, ahová Nick fogva tartóit küldte a dobozért.

--	--	--	--	--	--	--	--

19.

4. Ebbe az irányba tartott Nick a négy gorillával Richmond felé.

--	--	--	--	--	--

11.

5. A négy gorilla közül ő az ész, neki volt jogosítványa is.

--	--	--	--	--

26.

34.

6. A „sugárzó fény” nem más, mint:

--	--	--	--	--	--	--	--	--

7.

30.

7. Lauren Bacardi jelenlegi foglalkozása.

--	--	--	--	--	--	--	--

21.

41.

8. Harry Blondini foglalkozása.

									-
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

-

3.

--	--	--	--	--	--

9.

9. Beatrice von Falkenberg ennek az országnak volt a legünnepeltebb színésznője.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

28.

10. A Brompton temető egy kőhajításnyira található ettől a területtől.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

12.

11. Nemzetközi szintű gengszter, polgári nevén Henry von Falkenberg.

--	--	--	--	--	--

15.

12. A testmagasságban elmaradtak tapintatos elnevezése.

--	--	--	--	--

35

13. Hájas egy éve kizárólag ezt eszi, így tudott lefogyni 135 kg-ot.

--	--	--	--	--	--	--

39.

22.

14. 200 fontért kellett vigyázniuk erre a barna színű, a benne lévő téglalaptól kidudorodó téglalap alakú tárgyra.

--	--	--	--	--	--	--

13.

18.

15. A Hájas rózsaszínű autója.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

27.

16. Diamond magyarul.

--	--	--	--	--	--	--

31.

17. Nick ajándéka a szüleitől karácsonyra.

--	--	--	--	--	--	--	--

4.

18. A Casablanca tulajdonosa.

--	--	--	--	--

16.

19. Nick az ő barlangjában csapdába esett.

--	--	--	--	--	--	--

38.

20. Herbertnek szemlátomást meg sem fordult a fejében, hogy gyógyszerekből feltankoljon arra az esetre, ha ilyen járvány törne ki a lakásban.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

25.

37.

21. Quentin Quisling beceneve.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

20.

22. Beatrice aligátora.

--	--	--	--

29.

23. Gyorsétterem, mely arról kapta nevét, hogy itt nem kicsike hamburgert adtak.

--	--	--	--	--	--	--

5.

42.

24. Hájas szerint „repülő patkány, London élősködője”.

--	--	--	--	--	--

1.

25. Az ötödikről kipottyánó fekete, merev lábú, szárnyatlan szörnyeteg.

--	--	--	--	--	--	--

8.

26. Az egyik német származású gyilkos.

--	--	--	--	--	--	--

24.

27. Lauren szerelme házasságkötésük előtt egy ilyen foglalkozású nővel szökött meg.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

17.

36.

28. Egy újság, mely a városrész lakóinak jár, akár akarják, akár nem.

--	--	--	--	--	--

6.

--	--	--	--	--	--	--	--

23.

29. Lauren azért beszélt fogva tartóinak a kolbászról, mert cserébe ezt ígérték neki.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

40.

33.

30. A takarítónő neve.

--	--	--	--	--	--	--	--

14.

A számozott betűket írjátok a megfelelő helyre!

1.	2.		3.	4.	5.	6.		7.	8.		9.	10.	11.	12.	13.	14.
----	----	--	----	----	----	----	--	----	----	--	----	-----	-----	-----	-----	-----

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.		23.	24.	25.	26.	27.
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	--	-----	-----	-----	-----	-----

28.	29.	30.	31.	32.	33.		34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.
-----	-----	-----	-----	-----	-----	--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Hogyan kapcsolódik a három megfejtés ehhez a fordulóhoz?

.....

.....

pontszámok:

válaszonként 2 pont:
megfejtésekért 3-3 pont:

összesen: 60 pont
összesen: 9 pont
válasz: 5 pont
összesen: 74 pont

Az 1. fordulóban elérhető maximális pontszám: 230 pont

Könyvmolyok a Tátrában

Kedves Gyerekek!

Hagyományt szeretnénk teremteni a XX. kerületben az előző tanévben meghirdetett olvasási versenyünk folytatásaként. Szeretnénk a figyelmeteket ráirányítani az olvasás szeretetére, a mindennapjaitokba való beépülésének fontosságára. Reméljük, hogy feladatainkkal sok örömet szerzünk nektek és hozzájárulunk olvasóvá válásotkhoz.

A feladatok megoldását most is olyan kisebb – **legfeljebb háromtagú** –, erre az alkalomra alakult közösségeknek ajánljuk, akik a könyv barátainak vallják magukat. Ez a munka sok kutatást, olvasást felté-

telez, ezért arányosan osztátok el a feladatokat egymás között, tudásotok és érdeklődési körötök szerint! Ha egymás munkáját is ellenőrzitek és figyelték az utasításokra, bizonyára nem marad el a közös siker.

Minden iskolából a legjobb munkát végző csapatot iskolánkban látjuk vendégül, ahol a döntőn kialakul a végső sorrend, s a legjobb eredményt elérő csapatok elismerésképpen könyvjutalomban részesülnek. A kitöltött feladatlapokat 2003. nov. 28-ig kell elküldeni.

A döntőre 2003. december 3-án, 14 órakor kerül sor.

A feladatlap kitöltéséhez az alábbi műveket ajánljuk elolvasásra:

Louis Sachar: Stanley, a szerencse fia

Louis Sachar: Bradley, az osztály réme

Louis Sachar: Laura titkos társasága

Louis Sachar: David nem hagyja magát

Valamennyi könyv az Animus Kiadó gondozásában jelent meg.

Jó munkát kívánok kollégáim nevében!

Rimóczi Andrea
szervezőtanár

Könyvmolyok a Tátrában

1. Kamaszságok A-tól Z-ig

Bradley Charkers szerint a könyvekben „csak annyi-féle betű van..., ahány az ábécében van. Az írók azt a néhány betűt rakosgatják ide-oda, mégis rengeteg mindent el tudnak mondani.”

A négy ifjúsági regény elolvasása után az lesz a feladatotok, hogy mutassátok be másoknak is ezeket a könyveket: az ábécésorrendbe szedett fogalmak, személyek, tárgyat, helyek mindegyike kapcsolatba hozható valamelyik regénnyel, azok szereplőivel. Mindegyik „címnél” **röviden, saját szavaitokkal mutassátok be** a regényalakot vagy dolgot, írtátok le, **mi volt a jelentősége a történetben!** Ebből a kamaszábécéből derüljön ki, milyen gondjai, örömei voltak ezeknek a gyerekeknek, miért kerültek szembe a felnőttek világával!

Kíváncsiak vagyunk arra is, tetszettek-e nektek ezek a könyvek. E szerint értékeljétek őket 1–5 pontig!

mint aranycsillag

.....
.....
.....

mint boszorkány

.....
.....
.....

mint csónak

.....
.....
.....

mint doppelgangered kérődzön a lelleden

.....
.....
.....

mint erőszakos hajvágás

mint fiú van a lányvécében

mint gyilkos.....

mint Hamupipőke

mint Isten hüvelykujja megsegít

mint játékalatok, akik megértik gondjainkat

mint kincsesláda

mint levelek a táborból

mint monokli

mint nemes lelkű tett.....

mint Oszd meg és uralkodj!

mint pohár limonádé

mint rejtett kamerák és mikrofonok

mint sáracsata

mint testvéri szeretet

mint uszkár

mint váltóverseny

mint zsúr

2. Titkosírás

Négy idézetet adunk meg titkosírással. A kód alapján **fejtsétek meg**, majd **írjátok le**, melyik regényből való, ki mondta és kinek mondta!

a = ☉	á = ↑	b = ∂	c = ™	d = ∩	e = ℓ
é = ↑	f = ↗	g = √	h = ≍	i = ✕	í = ↘
j = ∞	k = &	l = ●	m = ○	n = ■	o = □
ó = ⇄	ö = ↻	ő = ∞	p = □	r = □	s = ♦
t = ◆	u = ◆	ú = □	ü = ✓	ű = ×	v = ❖
y = ☒	z = ⌘				

Első idézet:

☉☉ ↗↑●□ℓ●∂&■ℓ& ↑· ■ℓ○ ◆ℓ☐
◆⌘ℓ● ℓ●●ℓ■ℓ ◆ℓ○○✕◆ ℓ●❖ℓ◆⌘☐
◆ℓ◆⌘ ℓ√☐ &✕∂◆☐ ☐☐ ☐☐☐☐☐
∂⇄●

idézet:

regény címe:

Ki mondta?

Kinek mondta?

Második idézet:

☐☐ ↑●ℓ◆∂ℓ■ ◆ℓ○○✕◆ ■ℓ○
☐∩■☐☐ & ∂■☐☐☐ℓ■

idézet:

regény címe:

Ki mondta?

Kinek mondta?

Harmadik idézet:

☞ ◆☞■◆●↑♦ □●☒☞■ ○✕■◆ ☞ ✕◆☞☐
◆☞✕◆■□◆◆■☒ ☞☞↑□○■☞☞□☒☞
■●☒■☒◆ ◆◆■□■☞ ☞☞ ■○☒■□ ☞☞
○■☒↑●● ☞ ☞↑● ■●☒◆◆ ■■○
■☒■□☞■◆

idézet:

regény címe:

Ki mondta?.....

Kinek mondta?

Negyedik idézet:

☞☞ ☞☞ ■☒↑◆◆ ↑●■◆■☒◆ ■☒☒
●☒◆☞☒☞■ ◆☒●◆☒☒ ☞☞ ■☒☒■◆☞☐
●■■ □◆ ☞○■●☒□■ ●↑□☞■◆◆◆◆
☒■●☒■●↑ ✕◆◆■◆

idézet:

regény címe:

Ki mondta?.....

Kinek mondta?

3. Rejtvény

Írjátok a rejtvényábrába a kérdésekre adott válaszokat! A kiemelt sorból egy idézetet kaptok megfejtésül. **Értelmezzétek** röviden a fősor megfejtését?

Kérdések:

1. Szándékosan lépett rá egy csörgőkígyóra.
2. Kettétörte Laura ceruzáját.
3. Jeff és Bradley megismerte ökle erejét.
4. Még a zokniját is összemustározták.
5. Foglalkozása szabadalmi ügyvivő.
6. Egyetlen csapással kettétörte egy fiú szívét.

7. Egy elítélt lapáttal arcon vágta.

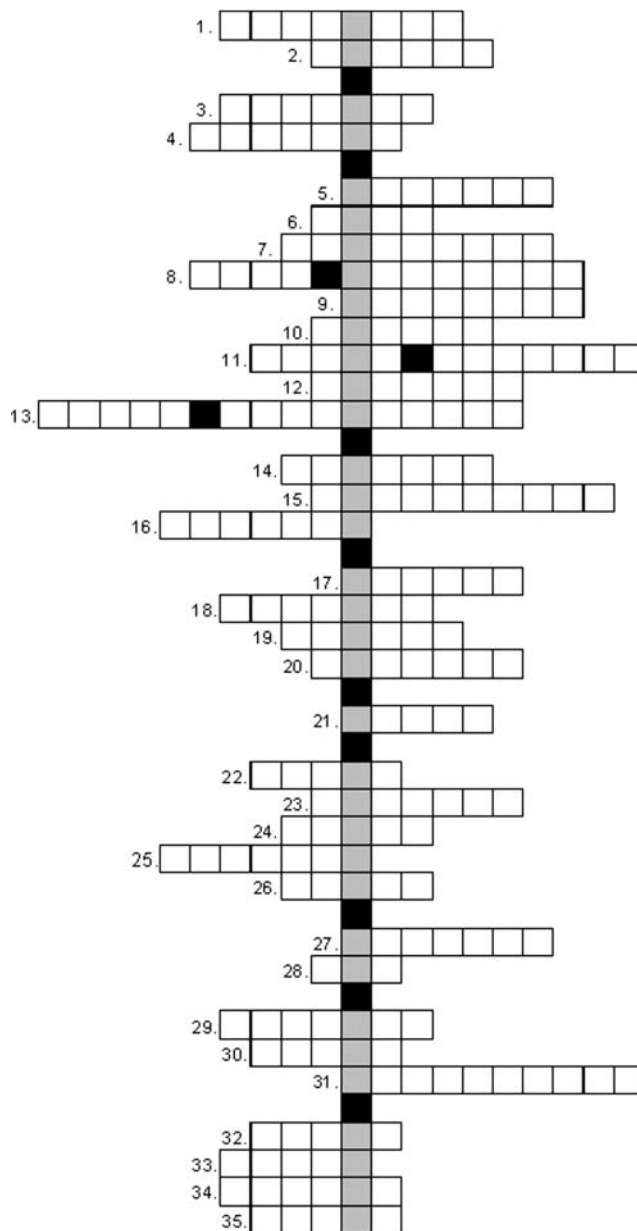
8. Aki legyőzte verekedés közben, az bátyjától egy taslit kapott.

9. Az osztály legjobb sportolója.

10. Egy zsák napraforgómagot emelt el a teherautóról.

11. Ciki neki, ha barátjával megy haza az iskolából.

12. Nem szeretne volna közhírré tenni rövid látogatását a fiúvécében.

13. Minden évben más iskolában tanult.

14. Bradley bohócsapkát kapott tőle, hogy a szülinapi bulin azt viselje.

15. Becenevét gyógyíthatatlan lábgombásodásban szenvedő, bűdös lábáról kapta.

16. Mrs. Bayfield férjének keresztnéve.

17. Ő tehet arról, hogy az iskolában betiltották az egyleteket.
18. Könyvtáros nő a Red Hill Schoolban.
19. Természettudomány-tanár.
20. Azért tartóztatták le, mert ellopott egy autót.
21. Feje püspöklila lett, mikor kiherélt kakasnak nevezték.
22. Egy időben mindenki Kis Félnótásnak nevezte.
23. Dupla zuhanyt és tiszta ruhát kapott jutalmul.
24. Lelkiismeret-furdalást érzett, amiért törbe csalta Laurát.
25. Nathant választotta a fiúk közül.
26. Bodroskának csúfolták.
27. Éles nyelvvel minden fiúnak meg meri mondani a véleményét.
28. Hagymaárus.
29. Negyedik osztályos kora óta szerelmes Jonathanba.
30. A versenyben a legjobb bukfcenező.
31. Tanár, aki a gettysburgi beszédet kérte számon.
32. Zöldtő Város leggazdagabb embere fiának a beceneve.
33. Nagyon hízelgőnek találta a szerelmi vallomást.
34. Theodore beceneve.
35. A Szülők Érdekvédelmi Szervezetének képviselői támadták munkáját.

Megfejtés:

.....

.....

Rövid értelmezése:

.....

.....

5. Rejtvény

Végezetül **fejezzétek be** a megkezdett mondatokat a könyvek szövege alapján!

– Amitől Stanley a legjobban félt, az

.....

– Elya Yelnats ükunokája felcipelte

.....

– Amikor az ember nem mond igazat, akkor csak

.....

– Van úgy, hogy több bátorság kell

.....

Könyvismertetés

Bezeczky Gábor: Krúdy Gyula: Szindbád

A mű az AKKORD KIADÓ kiadásában jelent meg 2003-ban a TALENTUM MŰELEMZÉSEK sorozat egyik tagjaként 79 oldalas terjedelemben. Sorozatszerkesztő: *Róna Judit*.

Bezeczky Gábor (1955) jelenleg az MTA Irodalomtudományi Intézetének irodalomelméleti osztályán dolgozik. Az egyik kutatási területe *Krúdy*. Kandidátusi értekezését is Krúdy korai elbeszéléseiből írta 1993-ban. Mégis felteszi a kérdést, „*Helyén való-e, ha egységes, összefüggő műnek tekintjük a Szindbád elbeszélések és regények sorát?*” Kíváncsi-vá tett. Szeretem az irodalmat, már olvasás közben keresem a sorok mö-

gött rejtőzködő embert, az író, a mondanivaló indítékát, üzenetét. Helyesebben döntök, ha ismerem az író életét, életének történelmi korát, a kor irodalmi irányzatait, lehetőségeit. Természetszerű, hogy a könyv mindezekre választ ad, gyakran az újdonság erejével.

Megismerhetjük belőle Krúdy rendkívül érdekes és mozgalmas életét, sőt, a szerző külön fejezetet szánt az életrajzi szemlélet korlátainak. „Rendszerint az író családjáról, társadalmi és anyagi helyzetéről, neveltetéséről, iskoláiról, barátairól, olvasmányairól, műveltségéről, állásairól, életpályájáról, művei megírásának és megjelenésének időpontjai-

ról és sorrendjéről és számos más hasonló dologról. Általában véve pedig el nem hanyagolható jelentősége van a szerzőkre vonatkozó szociológiai, történelmi és művelődéstörténeti ismereteinek.” (12. p.) Ezt a feldolgozási szemléletet követi az egész könyv. „Honnan tudunk Krúdy műveiről?” (10. p.) Jelentek meg regényei életében és halála után, kivéve az 1948–1956 közötti időszakot. Némiképp ez oka lehetett az elaprózódott írásainak. Húsz évnél több időt szánt elbeszélések, novellák írására. Átalakult ennyi idő alatt a témája, nézete, technikája, stílusa. Ezek az írások különböző témájú folyóiratokban, újságokban jelentek meg az

ország területén. Írásait egy időben jellemezte a ciklikus és a dinamikus időszemlélet. Kezdetben a természetesség irányította, majd egy-egy mondatában, bekezdésében már átalakuló szemléletéről vall. A Hét szilvafa teljes egészében mutatja ezt a kettősséget. A ciklikusság jellemzi, de egyszerre alkalmazza az ismétlődő és a lineáris időt. Időnként jelzi, mikor számíthatunk változásra.

Írásait a párhuzamosságok mellett az ellentmondások is jellemzik, s ezzel közvetlen módon, vagy lappangva oldalak, bekezdések távlatában kiemeli a lényegesen eltérő világlátásokat. Nála a különböző nézőpont időben és szereplőben is eltérhet egymástól. Mondatszerkesztésileg még két tagmondatban is alkalmazza ezt az eljárást, egyikben az elbeszélőt, másikban a közösséget fejezi ki. Egyedi megoldása, amikor egy viszonyt helyez különböző tárgyi feltevések közé.

Szindbádról irodalomtörténeti szempontból egy határozottan egyedi megoldásáról beszélhetünk. Krúdynak már életében is jelentek meg olyan írásai, melyek címében e név szerepel, akár azonos módon, de eltérő tartalommal. Több szerkesztő is ezeket gyűjtötte össze könyvvé. Cikksorozata is jelent meg különböző újságokban. Párhuzamosan írt más témájú saját élményeire utaló novellákat. Szokatlan ötlet, de a különböző sorozatok írásainak csak a főszereplője, Szindbád azonos, bár kettő létezik belőle.

„Az összetett regény és az elbeszélésciklus annyira közeli rokonai egymásnak, hogy időnként a megtévesztésig hasonlítanak egymásra... Az összetett regény és az elbeszélésciklus vagy egyidős a regénnyel, vagy még annál is ősbib. Azért szoktunk jóval kevesebbet hallani róluk, mint a regényről, mert az utóbbi sokkal megbecsültebb helyet szerzett magának a műfajok hierarchiájában. Ez annak ellenére van így, hogy a magyar irodalom néhány kiemelkedő alkotása is az összetett regény, illetve az elbeszélésciklus műfajába so-

rolható.” (19. p.) a regény sorrendiségében, katarzis kidomborításában, oksági viszony követésében felel meg műfajának. A Szindbád ifjúsága megjelent 1911 és 1925-ben, de eltérő elbeszélésszámmal, sorrenddel, cserével és mindkettő összetett regénynek számít. Így állította össze Krúdy, bár csak a címen kellett volna változtatnia. Most akkor jutunk teljes értelmezéshez, ha mindkettőt elolvassuk. A Szindbád ifjúsága és szomorúsága csak az első és utolsó tétellel különbözik az előzőektől. Tehát újraközölte elbeszéléseit. Vannak elbeszélései, melyek tartalmukat tekintve ide kínálkoznak, bár a név nem szerepel bennük, és vannak olyanok, amelyek egyikben sem kaptak helyet. Ezért tartoznak Krúdy egyes Szindbád-kötetei a magyar irodalom legkülönösebb módon megszerkesztett alkotásai közé. (22. p.) A műfajául választott többértelműségével kihangsúlyozza, ötletei nem járnak messze a valóságtól, hiszen a világban zajló események sem egyértelműek, s a végtelenen eltérő felfogású főhősöknek is lehet egy-egy szituációban igaza. Szindbád életéből nem tudjuk kikövetkeztetni életének következő eseményeit. A 19. századi nevelődési regényekkel szemben ezeknél hiába számítunk a fejlődési cselekménysémákra. A Szindbád ifjúsága egyértelműen statikus szemléletet követ. Színhelyei olyanok, mint a hosszú álmot alvó magyar vidék városaival, házaival, berendezéseivel, lakóival, s maga az élet csak tréfának tűnne. Következtetési alapot nyújtanak az akkori életformára. Stiláris eszköze az ismétlődés, amelyekből, ha időben alkalmazza, hiányzik a történések nyoma. Ciklikus ismétlődés az évszakok, napok, társadalmi változások sora.

„Szindbád – akinek ez az álneve még abból az időből ered, midőn az algimnázium növendékei az Ezer-egyéjszaka tündérmeséit olvasgatták, és maguknak hősokeket választottak a rege alakjaiból – megnövekedett, széles vállú, deresedő férfi lett, midőn eszébe jutott, hogy elmegy

megkeresni ifjúkori emlékeit.” (33. p.) A Szindbád ifjúságának cselekménye című fejezet „Mit akart Krúdy elmondani a Szindbáddal?” témamegjelöléssel és a Szindbádról szóló beszélgetés megindításának kell felfogni.” (43. p.) Újtát gyermekkorának színhelyei felé vezet, alapoz a színekre és érzéki benyomásaira. Mindenképpen a hagyományörzésre serkent, ami lehetetlen múltunk elfogadása nélkül. Igazában önmagát keresi és találja meg. Nem mellékes a legapróbb részlet sem. Szindbád keresése a múltban a jelenre irányul. Az időbeli összekötést a folytonosság teszi lehetővé. Néha segíti a kérdezősködés, de ennél fontosabb az azonosság felismerése. „Szindbád voltaképpen azt kereste, azt akarta tudni izgalomba hozza-e még ugyanaz a látvány.” (56. P.) *Az elemzések fejezetben „Mi járhat Szindbád fejében?” – kérdezhajjuk, de közben az is nyilvánvaló, hogy Szindbád fejében semmi sem járhat, mert nincs Szindbád, nincs feje, és nincsenek gondolatai. A „Szindbád” szó mindössze egy tulajdonnév, mely fiktív, képzeletbeli létezőre utal.*” (57. p.)

A Feladatok fejezet igazolásul szolgál, hogy a műelemzés megérdemli az általános olvasottságot, mert az író korát megelőzve bevonja írásai elkészítésébe a majdani olvasóit, gondolkodásra ösztönzi, az elkészítés részesévé teszi. Ez egyezik mai népművelésünk egyik hatékony rendezési elvével. Éppen ezért ajánlható az iskolai könyvtárakba. Kölcsönzés után a szülői ház nevelési elveit is befolyásolhatja. A könyv végző célját a hátsó borító szövege tolmácsolja.

„A magyar és világirodalmi örökség híres alkotásainak elemzését, értelmezését kínálja a gimnazisták, az érettségire készülők, a főiskolások, a tanárok s az irodalom iránt általában érdeklődők számára a Talentum Műelemzések sorozat.”

Horváth Elvira ny. tanító
Veszprém

Klebelsberg Kunó öröksége

avagy

problémacsokor az iskolai könyvtárakról

Több mint ötven résztvevő volt kíváncsi az iskolai könyvtárakról rendezett vitafórumra 2003. április 28-án. A Klebelsberg Kunó által ötszázadikként alapított szegedi általános iskolában jöttünk össze, köztük többen a megye legkisebb településeiről olyanok is, akik még soha nem vettek részt könyvtáros-továbbképzésen.

A nyitóelőadásban *Varga Zsuzsa*, a KTE elnöke ecsetelte az országos helyzetképet (I. Új Pedagógiai Szemle 2003. január): arról beszélt, milyen sok feltétel hiányzik az iskolai könyvtárak korszerű működéséhez, az alapterület nagyságától a könyvtárhasználat tanításáig. Hangsúlyozta, hogy a 2003 szeptemberétől beállítandó státusok csak lehetőséget adnak a feltételek javításához, mégis mindenkinek *saját alkut* kell kötni az iskolavezetéssel és a tantestülettel. Ki kell harcolni, hogy a pedagógiai programban és az óratervben szerepeljen a könyvtárhasználat is, ki kell számolni, hogy az adott iskolában évfolyamonként és összesen hány „alapozó” könyvtári órát kell tartani. Sok hasznos tanácsot is adott a kollégáknak, hogyan használják ki a könyvtár szocializációs lehetőségeit, az új információs eszközök sokszínűségét és a közoktatás irányításában elindult pezsgést.

A következő előadás (jelen sorok írójától) csak megerősítette a siralmas állapotokat a Csongrád megyei iskolai könyvtárak állományáról, az AV-dokumentumok és a számítógépek szórványos jelenlétéről, a tragikusan kevés nyitvatartási időről és ezzel összefüggésben a részmun-

ka fordított idejéről.

Ezek után legalább egy óráig záporoztak a kérdések és a panaszok, Varga Zsuzsa higgadtan és türelmesen válaszolt szinte mindegyikre. Az egyik allergikus pont a *tartós tankönyvek* ügye volt: hogyan lehet válaszolni a statisztikában megjelenő kérdésre, azaz mennyi a tartós tankönyvek forgalma. Továbbá: van-e különbség a szociálisan juttatott (ingyenes) és a tartós tankönyvek között, hogyan lehet mindezt beletárolni, hiszen év elején több ezer tartós tankönyv zúdul be a könyvtárba. Ki fogja ezt a hatalmas munkát (adminisztrációt) elvégezni? – Az ingyenes tankönyvet nem kell beletárolni, a gyerek átveszi és kész – hangzott a válasz –, csak azt az anyagot kell biztosítani a könyvtárban, ami kurrens és kölcsönözhető, a könyvtár nem raktár! Úgy tűnik, az igazgatók nem jól olvassák a törvényt, a könyvtár működésébe nem tartozik bele a tankönyvosztás. Ehhez külön tankönyvfelelősre van szükség – megbízási díjjal!

A tartós tankönyvek forgalmát a Szíren program sem tudja kimutatni, de szükség van egy minimális statisztikai fegyelemre. A statisztika vezetése országosan is gyengén áll az iskolai könyvtárakban, pedig szükség volna bizonyos adatokra a jobbításhoz.

Sok problémát jelent a nyitvatartási idő (22 óra) és a *könyvtári órák* összefüggése, de a plusz fél státust (jövőre) a könyvtárhasználati órák nagy számára (azaz a nagy tanulólét-

számra) való tekintettel lehet kérni. Több kolléga tapasztalata, hogy a könyvtári órák megtartásához „körbe kell ugrálni” a magyar szakost vagy az informatikust. A másik égető kérdés: túlórában kell-e tartani a könyvtári órákat, netán nyitvatartási időben, és ez vajon munkaköri kötelesség-e? – Ennek az órafelosztásból kell kiderülnie, az óradíjat az veheti föl, aki megtartotta az órát – válaszolt Varga Zsuzsa. – Ahhoz azonban ragaszkodni kell, hogy fél csoporttal foglalkozhassunk a könyvtárban, hisz ez ugyanolyan, mint a nyelvi órák vagy a számítástechnika, ahol csak kisebb csoporttal lehet eredményesen dolgozni. A könyvtári szakórákat a szaktanárnak a könyvtáros tanárral együtt kell megoldani, az alapismereteket viszont a könyvtárosnak kell tartania. Nekünk az információs szemléletet kell elültetni a kollégákban, pl. érdemes a tanároknak külön könyvtárhasználati órát csinálni, mégpedig gyakorlással. Egy idő után ők is levetkőzik a gátlásukat, rájönnek, hogy a tájékozódás és a könyvtári adatok is fontosak.

Volt, aki a tízezres állományának számítógépre viteléhez kért (sürgős!) segítséget, ehhez azonban adatbázisra lenne szükség, amely legalább kétszázezer forint. A javaslat szerint a polcra kell sorba venni az élő, kurrens könyveket (ha már megvan az adatbázis), és az ISBN-számok alapján kikeresve csak a leltári számot kell hozzáírni. Közben a bármilyen szempontból elavultakat (ideológiailag vagy tudományosan meghaladott vagy akár funkcióváltás

okából nem használt könyveket) félre kell tenni selejtezésre vagy későbbi feldolgozásra. – Többen kifogásolták, hogy a pályázatokban nincs lehetőség szoftverre, az adatbevitelhez felkért személy bérére, így viszont évekig tart az állomány géprevitel. Az is kiderült, hogy az ÁMK-ban is szükség van főfoglalkozású könyvtá-

rosra, ha az alapító okiratból kimutatható az iskolai funkció.

A mozgalmas és élénk hangulatú vita után végül megegyeztünk abban, hogy feltétlenül tudatosítani kellene az iskolaigazgatókban a tanév kezdete előtt, hogy milyen feladatai vannak a könyvtáros tanárnak, miért van szükség az ilyen órák megtartására, miért nem lehet heti 5 órában ellátni

ezeket a feladatokat, és miért fontos az informatikai szemlélet kialakítása nemcsak a gyerekek, hanem a kollégák körében is.

Klebensberg Kunó is hangsúlyozta, hogy a magyarság egyetlen tőkéje immár a sokoldalú tudás, és ehhez csakis a könyveken és az értő olvasáson keresztül vezet az út.

Sáráné Lukátsy Sarolta

Könyvismertetés

Esszék a magyar irodalom és a nemzeti önismeret kötődéseiről

A Nap Kiadó Magyar esszék sorozata 1999-ben indult útjára Németh László *A minőség forradalma* című, német nyelven kiadott kötetével. Azóta évenként újabb művek jelzik: a hazai irodalmároknak, kritikusoknak van mondanivalójuk az irodalom alakító szerepéről, nemzeti önismeretünkről, s főként, nyomatékosítva az országhatáron kívül élő magyar-ság kulturális-anyanyelvi önismeretéről.

Görömbei András (1945–) irodalomtörténész, aki már több kötetet jelentetett meg a szomszédos magyar nyelvterületek irodalmáról (A csehszlovákiai magyar irodalom 1945–1980, A hetvenes évek romániai magyar irodalma I–II., Napjaink nemzetiségi magyar irodalma, Napjaink kisebbségi magyar irodalma, Kisebbségi magyar irodalmak), valamint hazai költők és írók magyarságtudat-nemzeti önismeret összefüggésű munkásságáról, újabb kötetében azokat az esszéit adta közre, amelyek az útkeresésről, a létérdekű irodalomszemléletről, az ezredforduló irodalomküldetéséről szólnak (tágabb időhatárok közötti) kortársak művei kapcsán.

Görömbei kötete első részében (A magyarságtudomány útkeresései) az irodalom és a nemzeti önismeret kapcsolatát, az anyanyelv védelme problémáit, a kisebbségi magyarság irodalmának kritikus pontjait járja körül. „A nemzeti közösség összetartozásának legfontosabb tényezője a nemzeti önismeret” – írja Keresztury Dezső nyomán. Ezzel a gondolattal, mint axiómával vezeti végig az olvasót azon az úton, amely elvezet a sorstragédiákkal, a szétszórtással küszködő kisebbségi magyarság értékőrző, értéknövelő, az anyanyelvű irodalmat gazdagító munkásságához. Adyra hivatkozik, aki szerinte „érvénytelenítette a hivatalos magyar önszemléletet” és „szótárában a nemzetfogalomnak a magyarság minden rétegére való kitágítását jelentette”. Az a kivételes felelősség, amely a határokon túlra került magyarság létével, szellemi minőségével, anyanyelvi kultúrájával függ össze, erkölcsi emelkedettséget, a közös cselekvés har-

móniáját igényli. Irodalmunk ugyanis a nemzet lelkiismerete S „...azok a művek élnek közösségformáló erőként, amelyekben a nemzet létének igazsága lép működésbe” – vallja az anyanyelvű irodalom küldetéséről.

E gondolatai átvezetnek a kötet második részéhez, amely a létérdekű irodalomszemléletet elemzi a közelmúlt írói, költői (Barta János, Németh László, Illyés Gyula és néhány más népi író) munkássága alapján. A nemzeti önismeret kérdései ebben is hangsúlyos szerepet kapnak, külön is kiemelve Illyés szociográfiai munkásságát, amely szinte idolként jelenik meg a hazai irodalom- és szociográfiatörténeti elemzésekben. Németh László munkássága különösen közel áll a szerzőhöz. Elemzésének tárgya vele kapcsolatban a drámaíró dilemmái, örökségének élő vonulatai, s a levelei alapján felépíthető életút, s természetesen az a Németh László-i erkölcsi-esztétikai felfogás, amelyet a minőség forradalma gondolata köré épített fel s „...az idegen minták helyett a szellemi-erkölcsi-gazdasági minőségre alapozott harmadik utat ajánlotta”. Mennyit veszítettünk, hogy mindezek az elvi szintről nem tudtak élő gyakorlattá válni? Vagy azt kell mondanunk, Németh László nagy idealista volt, aki nem látta meg a társadalmak fejlődésének azt az útját, amely a globalizációhoz és nem a nemzeti elkülönülés karakterisztikusságához vezetett? A szépirodalom nem abszolút választási lehetőséget ad, hanem irányokat, meggondolandó lehetőségeket. A hivatkozás már csak elméleti, talán nem minden későbbi következmény nélkül.

A kötetet záró tanulmányok (Pillanatképek az ezredfordulón) az egymás segítő sokféleségről, az aktuális magyar líráról szólnak, s Fehér Ferenc, Sütő András, Szilágyi István, Buda Ferenc, Nagy Gáspár és Imre László egy-egy művét elemzik Görömbei sajátos, ám nagyon is objektív kritikái, értékelő soraival.

(Görömbei András: Irodalom és nemzeti önismeret. Bp.: Nap Kiadó, 2003. – 401 p.) (T. J.)

LYUKAK AZ „ÉLETRAJZBAN”

Az iskolai könyvtárak állapota az ezredfordulón Csongrád megyében

Amióta nincs igazi központja az iskolai könyvtáraknak, amióta csak névleges a szaktanácsadás (a könyvtári szaktanácsadói létszám a megyében 3 fő), azóta sötétben tapogatózunk, csak szájhagyomány útján szerzünk tudomást a könyvtárak állapotáról és a könyvtáros tanárok problémáiról. 2001 februárjában a Megyei Pedagógiai Intézet útján próbáltunk adatlapokat kiküldeni a megye iskoláiba, 2002 májusában Baka Istvánné kolléganő magánszorgalomból gyűjtött információkat (24 szegedi iskolából), majd egyes továbbképzéseken igyekeztünk beszerezni a hiányzó adatokat. Így összesen 53 iskola könyvtári adatairól van tudomásunk, ami bizony az egyharmadát sem teszi ki a megye iskoláinak. (Csongrád megyében jelenleg mintegy 180 iskola van, ebből 60 középiskola.)

A beérkezett adatok 33 általános és 20 középiskola könyvtári helyzetét tükrözik, közülük csak 14-ben (köztük négy középiskolában) foglalkoznak 300-nál kevesebb tanulóval, a többségben e fölött van a tanulólétszám, 45%-uk 500-nál is több tanulóval lát el.

Tárgyi feltételek

A feltételek között meghatározó a *könyvtári állomány* nagyságrendje és összetétele. Átlagosan 12 637 könyv van az adatszolgáltató iskolákban, de jellemzően 10 000 kötet alatt marad az átlag az általános iskolákban (csak 13 ált. iskolában lépik túl a bővös 10 000-es kötetszámot, közülük is egy akad, amelynek kötetszáma 20 000 fölött van). A középiskolák átlaga 17 538 kötet, de közöttük nyolcban 20 ezer fölötti a könyvállomány. A helyzetképet tovább bonyolítja az audiovizuális dokumentumok csekély száma: a válaszoló iskolák közül csak 11-ben van 500-nál több nem nyomtatott dokumentum (mindössze két helyen van 1000 fölött), sőt olyan iskola is akad, ahol egyáltalán nincs ilyen anyag. Sok iskolában nem is a könyvtárban őrzik és tartják nyilván ezeket. A CD-lemezek száma – ahol van ilyen – 30 és 80 között mozog, egyetlen iskolában van 100 fölött, a videokazetták pedig – amelyeket régebb

óta gyűjtenek az iskolák – 100–400 közötti számban található, egyetlen helyen közelíti meg ez a szám az ezret. A folyóiratok terén is siralmas a helyzet: 12 iskolában egyáltalán nem található kurrens folyóirat (vagy a könyvtáros nem tud róla?), és csak négy helyen válogathatnak 20-nál több folyóirat közül.

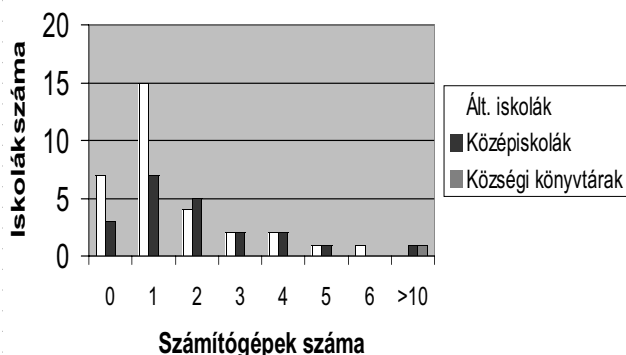
A tartós tankönyvekről azt hinné az ember, hogy főként ezek vásárlására rendezkedtek be az iskolák, de mindössze négy helyen találunk 1000 fölötti állományt ebből, sőt 5 olyan iskola is akad, ahol egyáltalán nincs tartós tankönyv. Akkor pedig mire költik az erre szánható ún. fejkvótát?

Éppen ezen a téren találunk súlyos hiányosságokat: 5 iskolában állítják, hogy egyáltalán nincs a könyvbeszerzésre pénz, legfeljebb a tankönyvtámogatásból, 6 helyen nem is nyilatkoznak erről (lehet, hogy nem is tájékoztatják őket?). Az előző évi beszerzések alapján átlagosan 345 450 Ft-ot költöttek az iskolák állománygyarapításra. Ebből a középiskolai átlag 535 000 Ft, az általános iskolai 172 700 Ft, és mindössze három olyan – természetesen középiskola – található, amely 1 milliónál több forintot fordíthatott erre a célra. Ugyanakkor az általános iskolák között kettő is akad, amely – a manapság csupán jelképesnek mondható – tízezer forintból gazdálkodhatott. (Jelenleg egyetlen komolyabb kézikönyvre futja csak ebből a pénzből!) És

azt is tudjuk, hogy ezen összegeket talán májustól, de általában kampányszerűen kapják meg az iskolák, tehát súlyosan sérül a folyamatos és tervszerű állománygyarapítás elve.

A technikai felszereltségből mindössze a számítógépekre kérdeztünk rá, pedig ott volna a helye a video- és CD-lejátszónak (nem beszélve a klasszikus lemezjátszóról, amelyhez már alkatrész sem kapható), a másológépnek, sőt a telefonnak is. Sok könyvtárban még mellékállomás sincs, tehát a könyvtáros csak akkor érhető el nyitvatartási időben, ha bezárja a könyvtárat, vagy visszahívja (máskor) az érdeklődőt. A megkérdezett iskolák 20%-ában nincs számítógép, 22 helyen egy készülék van, amely általában a könyvtári nyilvántartást szolgálja. Az iskolák 40%-ában van 2 vagy annál több számítógép, de közülük csak két helyen találunk 10-nél több készüléket, ami már a használók jelenlétére is utal. Ezt jelzi az 1. sz. grafikon is:

1. Számítógépek száma az iskolákban

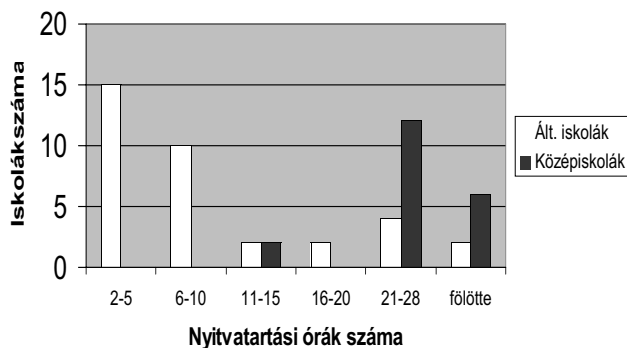
Az iskolák egynegyede használja a Szirén programot, de 11 olyan iskola is van, ahol még be sem üzemelték a gépet, vagy nem vették használatba (valószínűleg nincs hozzáértő ember). A könyvtáraknak a fele az adminisztrációhoz, állomány-nyilvántartáshoz használja a készüléket (négyen említik a teljes feldolgozottságot, köztük két általános iskola), a kutatásról, internethez hozzáféréstől 12 iskolában beszélnek.

Személyi feltételek

A nyitvatartási idő a másik allergikus pont, hiszen ez szoros összefüggésben van a használattal, és már

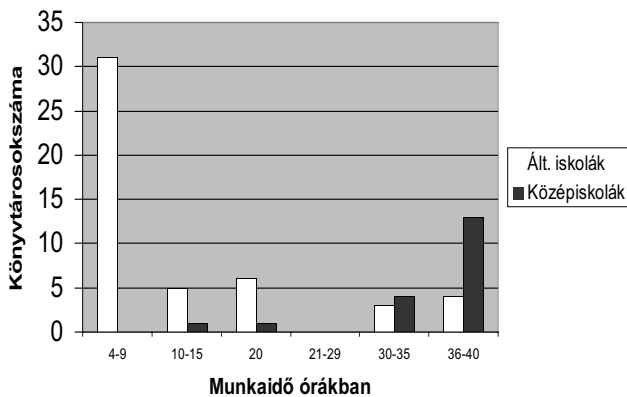
átvezet a személyi feltételekhez is. Még mindig nagyon nehéz megmagyarázni az iskoláknak (igazgatóknak), hogy a könyvtárra fordított időt – akár túlórában, akár a kötelező óraszám terhére végzi a könyvtáros – duplán kell számítani, és a nyitvatartási idő nem egyenlő a munkaidővel. Éppen ezért szomorú, hogy a heti 5 óra nyitva tartás (ami napi 1 órát jelent; aki csinálta már, az tudja, hogy ez sem mire sem elég) 15 iskolánál szerepel, és ugyanennyien vallják, hogy ugyanennyi (vagy 1-2 órával több) a könyvtárra fordított összes munkaidejük. Heti 20 órát vagy annál hosszabb ideig van nyitva a könyvtárak közel fele, köztük is a többség (18) középiskola. Ezt mutatja a 2. sz. táblázat is:

2. Az iskolák megoszlása a nyitvatartási idő függvényében

Szinte kísértetiesen hasonló tendenciára utal a munkaidővel kapcsolatos (3. sz.) grafikon is:

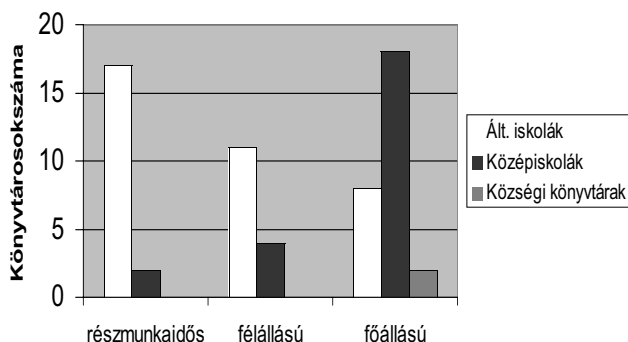
3. A könyvtárosok megoszlása a munkaidő függvényében

Természetesen ők a főállású könyvtárosok, akik 34-40 órát töltenek könyvtári munkával. Ennél hosszabb (30-35 óra) nyitva tartás inkább csak azokra a könyvtárakra jellemző, ahol két kolléga látja el a feladatot, vagy olyan megszállott a könyvtáros, hogy teljes munkaidejében a használók rendelkezésére áll. Ezekben az iskolákban többnyire a tanulólétszám is nagy (500 fő fölött).

A válaszoló pedagógusoknak éppen a fele főfoglalkozású, ők általában nem tanítanak mellette, vagy csak néhány órában, hogy közvetlen kapcsolatuk maradjon a gyerekekkel. Közöttük mindössze 8 általános iskolai tanár van, a többi középiskolában dolgozik. Mások azonban részmunkaidőben vagy túlórában látják el a könyvtári munkát (19), emellett tanítanak, többnyire teljes óraszámban vagy csak az ominózus 5 óra nyitva tartás beszámítása mellett. 15 kolléga félállásban dolgozik a könyvtárban, ezenkívül különböző egyéb feladatokat is végez (ügyelet, helyettesítés, tankönyv-elosztás, szabadidő-szervezés, gyermekvédelmi felelős, munkaközösség-vezető vagy éppen a községi könyvtárat vezeti). A 4. sz. táblázat szemléletesen jelzi az általános iskolai kollégák leterheltségét.

4. Az iskolai könyvtárosok státuszának megoszlása

Ez a maximális kihasználtság (majdnem azt mondtam: kizsigerelés) nyilvánvalóan a belső munka rovására megy, és bizony könnyen belátható, hogy ezekben az iskolákban a katalógusépítés vagy általában az állomány-nyilvántartás akadozik.

A *szakképzettség* tekintetében még rosszabb a helyzet: mintegy 40%-ban felsőfokú szakképzettséggel rendelkeznek a kollégák, de a főállásúak között is van 9 fő, akiknek csak középfokú a szakképesítése. A nyilatkozó könyvtáros tanárok kb. egyegyede végzett középfokú asszisztensképző tanfolya-

mot vagy speciálkollégiumot, egynek van alapfokú tanfolyama, egy másik még ezzel sem büszkélkedhet.

A nyitva tartáshoz igazodik a havonta megtartott *könyvtári órák* száma, általában havi 2-4 óra között, de néhány lelkes kolléga havonta 10 óránál is több foglalkozásra invitálja a gyerekeket. Ahol viszont heti 15-20 órában egyáltalán nem könyvtárhasználati foglalkozás folyik a könyvtárban (28 iskola), ott bizony illuzórikus nemcsak a könyvtári órák tartása, de általában a könyvtárhasználat is. Olyan iskolai könyvtárat is ismerek, ahová a könyvtáros sem tud bemenni, csak délután vagy este, mert 25-36 órában folyik ott a tanítás. A könyvtárhelyiségek sem adnak erre lehetőséget, mert az iskolák közel felében egyetlen helyiségből áll a könyvtár, s ahol több is van (17 helyen), az rendszerint kis raktár vagy munkaszoba.

A kollégáknak valamivel több mint egyharmada 10 évnél régebb óta vezeti a könyvtárat, de 11-en csak 1-2 éve, esetleg néhány hónapja dolgoznak az adott könyvtárban, ami bizony a nem elhanyagolható fluktuációra utal.

Ez a kicsiny merítés nem elegendő általános következtetések levonására, de a helyzetkép hasonlóan tűnik az országos átlaghoz viszonyítva (l. Varga Zsuzsa cikkét). Talán csak a főállású könyvtárosok vannak többen Csongrád megyében, és valamivel több helyen van kettő vagy annál több számítógép. Az is lehet, hogy a főfoglalkozású könyvtárosok aktívabbak, inkább hajlandóak kitölteni az adatlapot, a többiek pedig nem óhajtanak szégyenkezni a gyenge adottságok miatt. Pedig nem nekik lenne szégyellnivalójuk! Nagyon fontos lenne tehát egy valódi, országos adatfelmérés az iskolai könyvtárakról, mert így még azt sem tudjuk, hol és hogyan lehetne segíteni. Talán majd a most induló könyvtári szakfelügyelet ezt is megoldja!

Sáráné Lukátsy Sarolta

Irodalom

DÁN Krisztina: Az iskolai könyvtárak fejlesztésének stratégiája == Új Ped. Szemle, 2003. jan. p. 3-11.

SÁRÁNÉ LUKÁTSY Sarolta: Kultúra alulnézetben : Záró gondolatok. – Sz.-fehérvár: Fejér MPI, 2001. - p. 117-123.

VARGA Zsuzsa: Helyzetkép a hazai iskolai könyvtárakról == Új Ped. Szemle, 2003. jan. p. 12-22.

A pesterzsébeti iskolai könyvtárak számítógépes hálózati rendszere

WINISIS 1.4

I. Bevezetés

A CDS/ISIS egy olyan általános információtároló és -kereső rendszer, amelyet kifejezetten strukturált, nem numerikus adatbázisok kezelésére fejlesztettek ki.

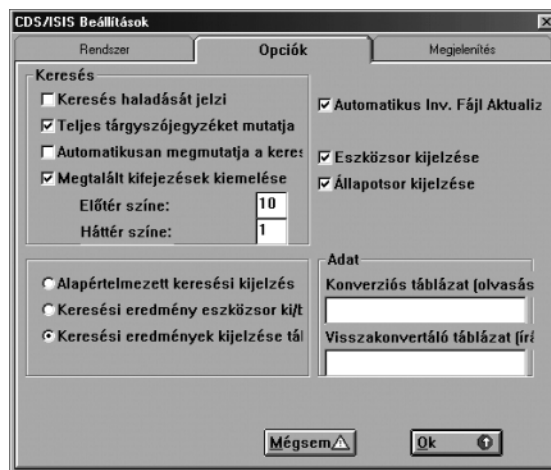
A rendszer általánossága által nyújtott egyik fő előny az, hogy ugyanazzal a programkészlettel kezelhetünk tetszőleges számú adatbázist, amelyek mindegyike teljesen különböző adatelemeket tartalmazhat.

A CDS/ISIS felhasználója ezért mentes attól a költséges feladattól, hogy számítógépi programokat tervezzen és írjon minden alkalommal, amikor egy új feladat információkeresési módszereket feltételez. Bár a CDS/ISIS néhány tulajdonsága némi ismereteket és szakértelmet igényel a számítógépesített információs rendszerek területén, ha egy alkalmazást már megterveztek, akkor a rendszert már használhatják olyan személyek is, akik kevés, vagy semmilyen előzetes számítógépes ismerettel nem rendelkeznek.

1. Rendszerfunkciók

A CDS/ISIS strukturált nem numerikus adatbázisok felépítését és kezelését teszi lehetővé, azaz olyan adatbázisoké, amelyek fő alkotórésze szöveg. Bár a CDS/ISIS szöveggel és szavakkal foglalkozik, többet nyújt a szövegfeldolgozásnál, még akkor is, ha sok olyan tulajdonsága van, mint amilyenrel általában a szövegszerkesztő programok rendelkeznek. Ez azért van, mert a CDS/ISIS által feldolgozott szöveg szerkesztése az általunk létrehozott adatelemekbe történik.

Legáltalánosabban azt gondolhatjuk, hogy egy CDS/ISIS adatbázis egy olyan összefüggő adatokból álló fájl, amelyeket egy adott felhasználói közösség információs igényeinek kielégítésére gyűjtöttünk össze. Lehet például egy egyszerű címekből álló fájl, vagy egy olyan bonyolultabb fájl, mint amilyen egy könyvtárkatalógus, vagy a kutatási témák katalógusa. Ezekben a fájlokban minden információs egység alapelemekből áll (ilyen egy személy neve, egy cím, egy város stb.), amelyeket mi definiálhatunk, és a CDS/ISIS-ben különböző módon kezelhetünk.

Részletesen, a CDS/ISIS a következőket teszi lehetővé:
A kívánt adatelemeket tartalmazó adatbázisok definiálása

Adott adatbázisba új rekordok bevitel

Létező rekordok módosítása, javítása vagy törlése

Gyors hozzáférésű fájlok automatikus felépítése és karbantartása minden adatbázishoz

Rekordok visszakeresése tartalmuk alapján egy kifinomult keresési nyelv segítségével

Rekordok rendezése tetszőleges sorrendbe

Rekordok vagy rekordrészek megjelenítése az igényeknek megfelelően

Részleges vagy teljes katalógusok és/vagy mutatók ki-nyomtatása bármelyik adatbázisból.

A négy felhasználói szolgáltatás a következőket nyújtja:

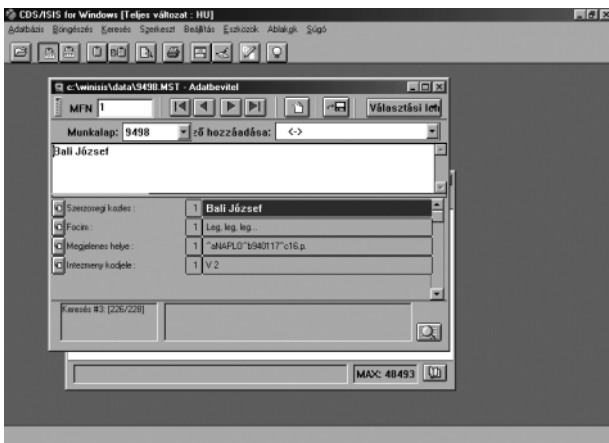
- ISISENT: adatbevitel
- ISISRET: információkeresés
- ISISPRT: nyomtatott kiadványok (katalógusok, mutatók) készítése
- ISISINV: az invertált fájl karbantartása és kezelése.

A négy rendszerszolgáltatás a következőket nyújtja:

- ISISDEF: új adatbázisok definiálása, illetve már létező adatbázisok definíciójának módosítása
- ISISUTL: különböző segédfunkciók
- ISISXCH: adatcsere más rendszerekkel, valamint segédfunkciók az alapfájl kezeléséhez
- ISISPAS: fejlett programozási lehetőségek saját alkalmazói programok kifejlesztésére és integrálására a CDS/ISIS rendszerrel.

2. Menük

Az elvégzendő műveleteket úgy jelölhetjük ki, hogy a rendszer által a képernyőn megjelenített menüből kiválasztjuk a megfelelő lehetőséget. A menü a funkciók listája, amelyből egyetlen betű beírásával is választhatunk. Példaként a WINISIS 1.4 program egyik menüjét láthatjuk az alábbiakban.

Minden esetben, amikor a képernyőn egy menü jelenik meg, az utolsó két sor a következő információkat tartalmazza: az éppen kiválasztott adatbázis neve, a kurrens megjelenítő formátum és adatbeviteli űrlap neve, vala-

mint a legmagasabb kiosztott MFN. Ezek az információk mindig megjelennek, ha van kiválasztott adatbázis.

A menük közötti „közlekedés” megkönnyítésére minden olyan esetben, mikor egy menü van a képernyőn a következő funkcióbillentyűk lehetővé teszik a leggyakrabban használt funkciókra való ugrást:

F2 – a CDS/ISIS fő menüjének (xXISI) kiválasztása

F3 – a keresési szolgáltatások menüjének (xXGEN) kiválasztása

F4 – az adatbeviteli szolgáltatások menüjének (xXEI) kiválasztása

F5 – a nyomtatási szolgáltatások menüjének (xXPQT) kiválasztása.

Menüpontok:

Adatbázis

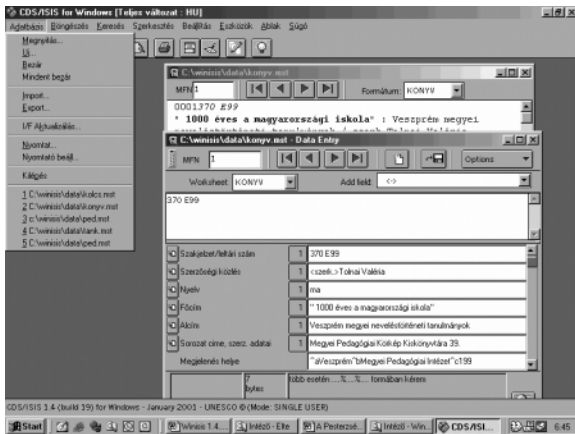
A CDS/ISIS adatbázis olyan információs egységek szervezett készlete, amelyek általában olyan valóságos objektumokat írnak le, amit egy adott felhasználói közösség információs igényének kielégítésére gyűjtöttek össze. Az adatbázisban tárolt minden információs egység diszkrét adatelemekből áll, amelyek mindegyike egy sajátos tulajdonságot ír le. Például egy könyvtári adatbázis könyvekre, jelentésekre, folyóiratcikkekre stb. vonatkozó információkat fog tartalmazni. Ebben az esetben minden egység olyan adatelemet tartalmaz, mint a szerző, a cím, a megjelenés dátuma stb.

Az adatelemeket mezőkben tároljuk, amelyek mindegyikéhez egy numerikus hívójel van hozzárendelve, amelyik annak tartalmát jelzi. Gondolhatjuk azt, hogy a hívójel a mezők neve, ahogy azt a CDS/ISIS ismeri.

Azon mezők összességét, amelyek egy adott információs egység összes adatelemét tartalmazzák, rekordnak nevezzük.

A CDS/ISIS egyedi tulajdonsága, hogy változó hosszúságú mezőket (így rekordokat is) tud kezelni.

Egy mező lehet opcionális (azaz egy vagy több rekordból hiányozhat), tartalmazhat egyetlen adatelemet, vagy két vagy több változó hosszúságú adatelemet is. Az utóbbi esetben a mezőre azt mondjuk, hogy almezőket tartalmaz, amelyek mindegyikét egy két karakteres almező határoló jel azonosítja, amely a megfelelő adatelemet megelőzi: Továbbá egy mező lehet ismétlődő, azaz bármelyik rekordban többször is előfordulhat.

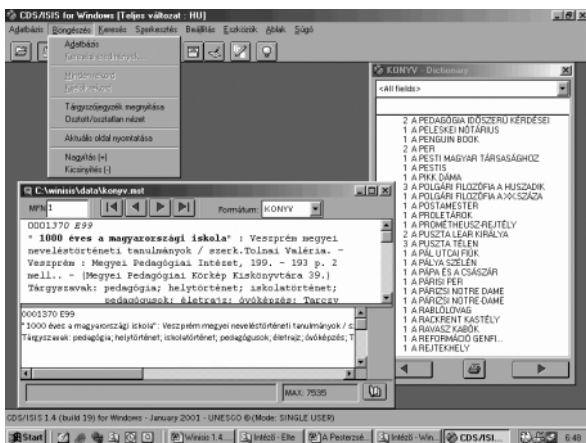

Böngészés

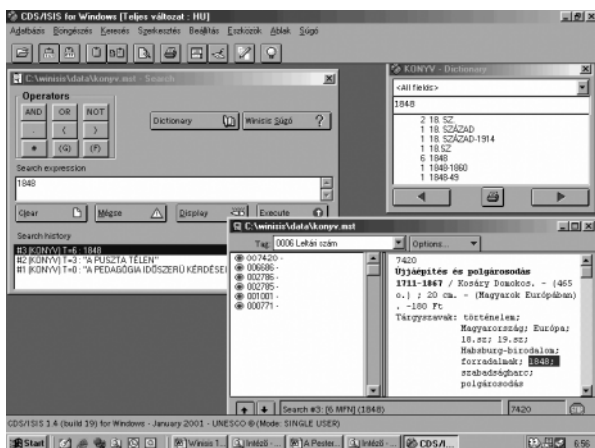
Ez az opció lehetővé teszi az alapfájl egy részének megjelenítését egy adott MFN-től kezdődően.

Prompt 018: Kezdő MFN:

Válasz: Írjuk be az első kijelzendő rekord MFN-jét. A rekordok az éppen kiválasztott megjelenítési formátum szerint jelennek meg.

Keresés

Találatok megjelenítése

Megjeleníti azokat a rekordokat, amelyeket az utolsó keresés során talált. Üzenet jelenik meg a képernyőn akkor, ha még nem kerestünk, vagy ha az utolsó keresés nulla találatot eredményezett.

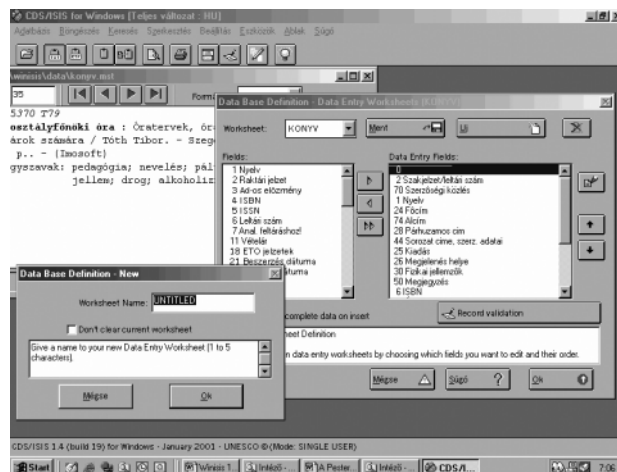
Az ezen opcióra történő válaszadás során a rendszer annyi rekordot ír ki, amennyi a képernyőre elfér. Az üzenet az utolsó rekord után jelenik meg.

Korábbi keresés végrehajtása

Lehetővé teszi egy előzőleg végrehajtott keresési kifejezés újbóli végrehajtását (és opcionálisan a keresési kifejezés átszerkesztését).

Ezen opcióra a CDS/ISIS szerkesztési üzemmódban ki fogja jelezni a megfelelő keresési kifejezést. A keresési kifejezés átszerkeszthető. Ez az opció felhasználható arra is, hogy egy egyszer már elvégzett keresést újrafuttassunk egy másik adatbázison. Ebben az esetben azonban biztosítani kell, hogy a keresési kifejezés ne hivatkozzon más keresési kifejezésekre.

Szerkesztés

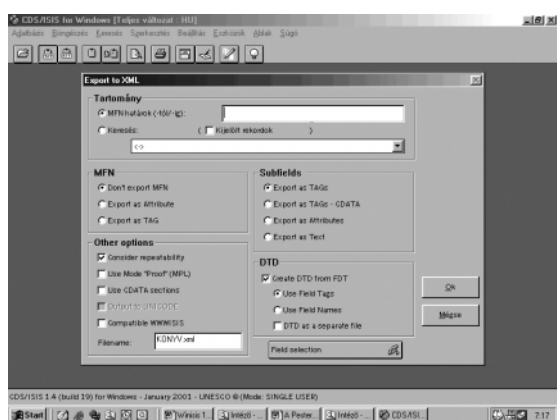
Lehetővé teszi, hogy átírjuk és/vagy lecseréljük azt a megjelenítő formátumot, amelyet a „D” vagy „B” opció használ a rekordok kijelzésére. Vagy megadjuk az előre definiált formátum nevét, vagy formátumot adunk a bilentyűzetről, vagy a kínálatból

Ha üres formátumot adunk meg (a képernyőn kijelzett formátum törlésével), akkor a CDS/ISIS egy beépített formátumot fog választani, ami minden rekordban az összes mezőt kijelzi a megfelelő hívójel után. Ezt az opciót használhatjuk a kurrens megjelenítő formátum módosítására is.

Beállítás

Eszközök

3. Promptok

Ha kiválasztottunk egy menüből egy funkciót, akkor a rendszer vagy azonnal végrehajtja azt, vagy olyan további adatokat kérdez, amelyek a kérés elvégzéséhez szükségesek. Az utóbbi esetben a CDS/ISIS általában üzenetet ír ki, amit promptnak nevezünk, és amire válaszolnunk kell. Bizonyos esetekben azonban egy funkció kiválasztása újabb menüt eredményezhet, amiből újra választanunk kell.

4. Többnyelvűség

Minden program teljesen interaktív (párbeszéd) és többnyelvű. Az utóbbi tulajdonság különösen érdekes, mivel lehetővé teszi, hogy kiválasszuk azt a nyelvet, amelyen a menüket és az üzeneteket megjeleníti (feltételezve természetesen, hogy a mi változatunk tartalmazza az adott nyelvet).

Amikor elindítjuk a rendszert, akkor az első menü az alapértelmezés szerinti nyelven jelenik meg, amit a paraméter fájlban is kijelölhetünk. Az „L” opció hatására megjelenik az xXLNG menü, ami a rendelkezésre álló nyelveket tartalmazza.

Ezután a CDS/ISIS vissza fog térni ahhoz a menühöz, amelyből az „L” opciót kiválasztottuk. Ettől a ponttól kezdve az összes menü, a rendszerüzenetek és promptok az általunk választott nyelven jelennek meg.

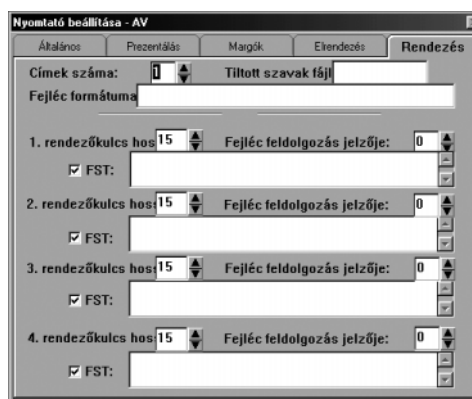
5. Űrlapok

Az űrlap egy olyan különleges képernyő-elrendezés, amelyet adatbevitelre használunk; tulajdonképpen egyenértékű egy olyan előre nyomtatott adatlappal, amit ki kell töltenünk.

Az előre nyomtatott adatlaphoz hasonlóan az űrlap is mezőket tartalmaz, amelyek mindegyike egy névből (vagy címkéből) és egy üres helyből áll, ahová a megfelelő adatokat kell beírni.

Némely esetben a mezők egyike vagy másika már tartalmaz adatot. Ezek az előre kitöltött adatok az alapértelmezés szerinti értékek. Ha a képernyő nem elegendő arra, hogy az egész űrlap elférjen, akkor az űrlapot 2 vagy több oldalra vágjuk és ezután megfelelő parancsok használatával lapozhatunk az űrlap oldalai között.

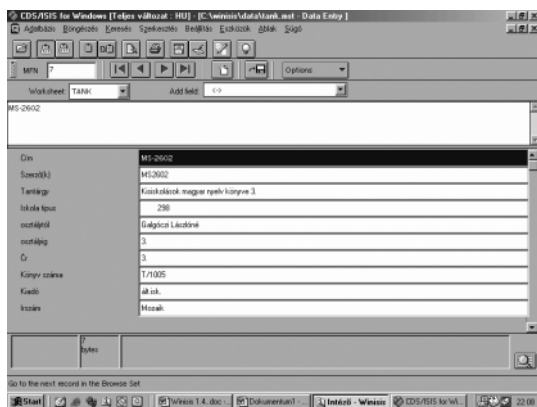
Két típusú űrlap létezik: a rendszerűrlap és az adatbeviteli űrlap.

A rendszerűrlapot a CDS/ISIS a prompt helyett használja, hogy megadjuk neki azokat az adatokat, amelyek egy adott funkció elvégzéséhez szükségesek. A rendszerűrlap valójában promptok sorozata. Például, ha nyomtatást kívánunk készíteni az ISISPRT szolgáltatás használatával, akkor a CDS/ISIS, űrlapot jelenít meg, hogy megkérdezze a szükséges paramétereket, mint például a sorzélesség, különböző sorok száma

Az adatbeviteli űrlap adatbázisrekordok létrehozására vagy módosítására szolgál. Ez a fajta űrlap tartalmazza az összes mezőt, ami egy adott rekordban jelen lehet.

Mivel az adatbeviteli űrlapokat a különböző adatbázisokhoz kell kialakítani, a CDS/ISIS tartalmaz egy olyan űrlapszerkesztő programot, aminek segítségével ezeket az űrlapokat igényeink szerint fel tudjuk építeni.

6. Hardverfeltételek

A CDS/ISIS futtatásához a következő minimális hardverkonfiguráció szükséges:

- PC XT vagy kompatibilis gép
- 512 Kbyte memória
- mágneslemez egység
- 1 fix lemezegység
- 1 (monokróm) képernyő
- 1 printer

A rendszer egy sor IBM kompatibilis gépen is üzemeltethető, mint például: Olivetti, Compaq, Bull, Amstrad PC1512.

A rendszernek létezik egy változata, amely az MS-DOS operációs rendszerrel működő WANG PC-n is fut.

7. A rendszer jelenlegi korlátai a következők:

- Az adatbázisok maximális száma: korlátlan.
- Maximális rekordszám egy adatbázisban: 16 millió.
- A mezők maximális száma egy rekordban: 100 (az ismétlődő mezők előfordulásait nem számolva).
- A mezők maximális száma egy űrlap egy oldalán: 19.
- Az űrlap oldalainak maximális száma: 20.
- Egy megjelenítő formátum maximális hossza: 4000 karakter.
- A tiltott szavak maximális száma: 799.

II. Eddigi eredményeink

A XX. kerület iskolai könyvtáraiban hálózati rendszert építünk a WINISIS 1.4 nyilvántartó programmal. A Pesterzsébeti Önkormányzat oktatási és kulturális bizottsága támogatásával valamennyi kerületi iskolai könyvtárban feltelepítettük a programot.

A 12 iskolai könyvtáros pedig megosztott az állomány feldolgozásán. Mindegyikük vállalta annak a könyvtári fősztályba tartozó állományrészének a digita-

lizálását, amelyben a legjelentősebb gyűjteménye van. Így 1/12-re csökken a feldolgozandó állomány, melynek bibliográfiai tételeit be kell vinni a számítógépbe.

Az elkészült egyedi katalógusok összefésülését a kerületi pedagógiai intézetben a könyvtáros szaktanácsadó végzi el, majd a 12 részből felduzzasztott adatbázist visszazakapják az iskolák, ahol aktualizálják saját gyűjteményükre módosítva a szükséges rekordokat.

E szisztéma szerint az iskolai könyvtáros 200-300 tétel adatbázisáért cserébe 3000 rekordot tartalmazó adatbázist kap vissza. Az azonos programfelület, a könyvtáros tanárok által megtervezett, elfogadott adatbeviteli űrlapok teszik lehetővé a közös katalógus gyors építését. Mivel a rekordok HUNMARC formátumban készülnek, lehetőség van más rendszerekben készült adatbázisok konvertálására, cseréjére.

A Veszprém Megyei Önkormányzat informatikai referense segítségével szervezett használói tanfolyam és konzultációs lehetőség biztonságot adott az iskolai könyvtárosoknak a feldolgozó munkában.

A minimális hardver, szoftverfeltételek tehát biztosítottak a kerület iskolai könyvtáraiban, a személyi feltételek (időleges adatbeviteli könyvtári asszisztensek, közhasznú alkalmazottak alkalmazása révén) javultak a Pesterzsébeti Pedagógiai Intézetben alkalmazott könyvtári asszisztens munkába állásával, aki az iskolákban, a helyszínen segíti az iskolai könyvtári gyűjtemény számítógépre vitelét.

Megteremtődött az iskolai könyvtárak közös kerületi katalógusának reális esélye. A pedagógiai szakmai szolgáltató által kiépítésre kerülő hálózat révén láthatják egymás könyvtárát az iskolák és a teljes kerületi kínálatot is. Az egyelőre adatbeviteli munkát jelentő katalógusépítés kibővül majd a könyvtárközi és helybeli kölcsönzés moduljával, valamint egyéb tartalomszolgáltatási elemekkel.

Az iskolai könyvtárak internethozzáféréseinek biztosításával átláthatóvá, átjárhatóvá, gyorsabbá tehető a könyvtári rendszer működése.

Emmer Gáborné
Könyvtáros szaktanácsadó
Pesterzsébeti Pedagógiai Intézet